

Polón Peba Mórrag Rrom Sos Pamkolpamdó Ngaensingül Bóktan

Ini Peba Mórrag Nótó Wialómórr

[Apostol] Pol ini peba mórrag wialómórr Yesun amkoman angun pamkolpamdó Rrom wirri basirrdü. Errkya ini wirri basirr Itali kantrrian ngaensingül basirra. Itali Yurrop kugupidüma. Polón nyaben tonarrdó Rrom kinga* ola nya-belórr, da wa abün kantrri balngomól yarilürr.

Aprrapórr Pol ini peba mórrag wialómórr pail nóma yarilürr 56 o 57 Kerrison amtómól kakóm, wa Korrint wirri basirrdü nóma nya-belórr karianbóka, Grris kantrridü (Apostolab Tórrmen 20:2-3). Oya wirri ubi yarilürr ene Rrom pamkolpam basenóm, zitülkus wa ibü basen küsil yarilürr. Da wa ngaen-gógópan Zerusalem wirri basirrdü ki wame mani ódódóm elklaza-koke amkoman bangun pamkolpamdó ola, ngibürr sosa ne kla dakabain kwarilürr ibünkü. Ene kakóm, wa Rrom wirri basirrdü ki wame Yesun mamooan pamkolpamab aodó zagetóm. Olgabi oya ubi yarilürr Spein† kantrridü tótókóm.

Polón Zitülkus Ini Peba Mórrag Wialómóm

* : Rrom pamkolpama tibiób king Sisabóka ngiblian kwarilürr. Mórrke-mórrke módóga: Caesar ó Emperor. † : Spein kantrri Yurrop kugupidüma.

Polón ngibürr zitülkus asi kwarilürr ini peba mórrag wialómóm. Wa wialómórr Rrom amkoman bangun pamkolpam umul-umulan ngibtanóm wa sab tame akó ibü bamtinüm oya tangamtinüm Spein tótókóm.

Wa akó wialómórr müsirrga ainüm wa ne kla umul yarilürr Yesun amkoman angunankwata akó pamkolpama ia ngyaben ki kwarile ibü amkoman bangundügabi. Ini peba mórragan wirrian bóktan zono módóga: *“Ka wirri ubila [Morroal Bóktan] amgolóm, zitülkus ka büód kokela. Ka büód kokela, zitülkus God tóba arüing okaka amzazilda ene Bóktandógab. We ngarkwatódó, wa sab blaman pamkolpam zid nirre, ene Bóktan Yesunkwata amkoman nidi angundako. Ngaen-gógópan God [Zu pamkolpam] zid ninóp, errkya wa ma akó ibü zid baina, Zu-koke nidipko. Ene amkomana, zitülkus Morroal Bóktandó God kwat okaka amzazilda pamkolpama [dümdüm tonarr] pamkolpamóm bainüm oya ilküpdü. Wa pamkolpam yazebórr dümdüm tonarr pamkolpamzan wata tibiób amkoman bangunanme, darrü klamdógab koke. Wata Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, ‘God ne olom dümdüm tonarr olom ainda tóba amkoman bangunanme, wa sab ngarkwat-koke arról ipüde.’ ” (1:16-17)*

Abün Rrom amkoman bangun pamkolpam Zu-koke kwarilürr, a ngibürr Zu pamkolpam kwarilürr. Pol wialómórr wagó, ini nis kopoa tibiób morroal tonarre ia ki ipadnórre. Wa akó igó wialómórr wagó, God mibü zid tinóp oya gyaurdügabi akó mibü amkoman angundügabi

Yesuka, da igó zitülkUSDü koke, Godón gida mamoadógab.

Ini Peba Mórragan Bóktan Zono Módógako:

- A. Ini peba mórragan tapaku bóktan *1:1-7*
- B. Polón wirri ubi Yesun amkoman angun pamkolpam basenóm Rrom wirri basirrdü *1:8-15*
- C. God tóba arüing okaka amzazilda Morroal Bóktandógab Yesunkwata *1:16-17*
- D. Blaman pamkolpamab kolae tonarr *1:18-3:20*
 1. God kari ngürsil kokea pamkolpamab kolae tonarranme *1:18-32*
Zu pamkolpamab kolae tonarr *2:1-3:8*
 - a. God kolae tómbapón pamkolpam zaz aında *2:1-16*
 - b. Zu pamkolpam akó ene gida, God ne kla ekyanórr Moseskama *2:17-29*
 - c. God metat tónggapóna wa tónggapónóm ne poko bóktanórr *3:1-8*
 2. Darrü olom babulana, dümdüm tonarr olom nótoke *3:9-20*
- E. God pamkolpam dümdüm tonarr pamkolpam byóna *3:21-4:25*
 1. God ibü dümdüm tonarr pamkolpam byóna, Yesu Kerrison nidi amkoman angundako *3:21-31*
 2. Eibrra-amón amkoman bangun akó Godón alkamül-koke bóktan *4:1-25*
 - a. Eibrra-amón amkoman bangun Godka *4:1-12*
 - b. Godón alkamül-koke bóktan Eibrra-amka oya amkoman bangundügabi *4:13-25*

- F. Kerriso mibü susürr kolae tonarrdógab 5:1-8:39
1. Paud akó bagürwóm 5:1-11
 2. Búdula tamórr Adamkama, arróla tamórr Kerrisokama 5:12-21
 3. Mi Kerrisokü nurrbarirrü akó wankü tübarsirrü 6:1-23
 4. Mosesón gida-a mibü koke barümda 7:1-25
 - a. Gida babula oyankü büdül nótoke 7:1-6
 - b. Gida akó kolae tonarr 7:7-13
Nis arünga bómkaldamli mibü gyagüpitótókdó 7:14-25
 5. Godón Samu mibü tangamtindako akó Godón moboküpdü ubi mibükama 8:1-39
 - a. Arról apad Godón Samudüma 8:1-17
 - b. Elnga wirri kómal zyón 8:18-30
 - c. Godón moboküpdü ubi 8:31-39
- G. Isrrael pamkolpamab amkoman bangun-koke 9:1-11:36
1. God akó Zu pamkolpam 9:1-18
 2. Godón ngürsil akó gyaur 9:19-29
 3. Isrrael pamkolpamab amkoman bangun-koke 9:30-10:4
 4. God blaman pamkolpam zid baina, Kerrison amkoman nidi angundako 10:5-21
 5. Godón gyaur blamandó 11:1-36
 - a. Tóba gyaurdügabi God ngibürr Isrrael pamkolpam koke alzizi amanórr 11:1-12
 - b. Zu-koke nidipko, ibü zidbain 11:13-24
 - c. Godón gyaur blaman pamkolpamdó, Isrrael pamkolpamdó ta inzan 11:25-32
 - d. Godón agür wórr 11:33-36

H. İkik bókrran bóktan *12:1-15:13*

1. Yesun amkoman angun pamkolpamab
ngyaben *12:1-21*
 - a. Godón ubi ngarkwatódó ngyaben *12:1-2*
 - b. God amkoman bangun pamkolpam
gaodó ninóp darrpan-darrpan zaget
tónggapónóm *12:3-8*
 - c. Yesun amkoman angun pamkolpama ia
tumlili ngyabenórre *12:9-21*
 2. Singüldü pamab bóktan arrkrru akó
moboküpdü ubi *13:1-14*
 - a. Mi ini tüpan singüldü pamab tangdó
koralo *13:1-7*
 - b. Mibü moboküpdü ubi mibiób darrpan-
darrpandó ki kwarila akó mi tómbapón
ki kwarila dümdüm ne klamko *13:8-14*
 3. Mi darrü kla koke ki tónggapón kwarila,
yabü zonaret ne gyagüpi nóma tótókdako
wagó, ene kolaea *14:1-15:13*
 - a. Mibiób darrpan-darrpan zaz koke ki
bain korala *14:1-12*
 - b. Mi darrü kla tónggapón koke ki kwar-
ila, mibü zonaret sab ne klama kolae
tonarrdó idüde *14:13-23*
 - c. Mi ngibürr amkoman bangun
pamkolpam bagürwóman ngibtan
kwarilo, wata mibiób koke *15:1-6*
 - d. Zu-koke nidipko, i ta Godón agürdako
15:7-13
- ## I. Polón zaget ibünkü, Zu-koke nidipko akó oya bókam bagósórrón bóktan Rrom tótókóm *15:14-33*
1. Pol wialómórr tóba zagetankwata ibünkü,
Zu-koke nidipko *15:14-21*

2. Polón bókam bagósórrón bóktan Rrom wirri basirrdü tótókóm 15:22-33
- J. Dómdóm alakón bóktan 16:1-27
 1. Polón morroal yawal bóktan pamkolpamdó 16:1-16
 2. Dómdóm ikik bókrran bóktan 16:17-23
 3. Dómdóm tóre Godón agürüm 16:25-27

Ini Peba Mórragan Tapaku Bóktan

¹ Ka, Pol, ini peba mórrag kótó wialómdóla. Ka Kerriso Yesun [leba zaget olomla]. God kürü ngikaunürr [apostolóm] bainüm akó kürü tebe-tebe kümaikürr oya [Morroal Bóktan] adrratóm pamkolpamdó. ² Ngaen-ngaen God [alkamül-koke bóktan] ingrinürr ini Morroal Bóktan akyanóm. Wa tóba bóktan ingrinürr akó tóba [prropeta] Gyabi Wialómórrón Bóktandó wialómóp. ³ Ini Morroal Bóktana tóba Olombóka apóna, ini tüpan ngyabendó [Deibidün] bobat nótó yarilürr. ⁴ Wa dudu [kolkal] ngyaben yarilürr. Akó God arüngpükü tómtyenóp wagó, ene Olom oya tóbanan Olom yarilürr, wa oya nóma irsümülürr büdüldügab. Ene Olom Yesu Kerriso-e, mibü [Lod]. ⁵ Oyakama ka [gail tonarr] ipadórró apostolóm bainüm, igósüm blaman bwób-bwób pamkolpama sab Yesun amkoman angun kwarile akó we ngarkwatódó oya bóktan arrkrru kwarile. Ka ini zaget tómbapóndóla, igósüm Yesu Kerrison ngi wirri kwitüm emngyerre. ⁶ E ta ene pamkolpamab kugupidü asinakla, e ngibaürün nidipakla Yesu Kerrison pamkolpamóm bainüm. ⁷ Ka wialómdóla blaman pamkolpamdó Rrom

wirri basirrdü, Godón [moboküpdü ubi] nibióbkama akó ngibaurren nidipko tóbanan pamkolpamóm bainüm.

Ka tóredóla, gail tonarr akó moboküpdü paud sab yabüka asi ki namulam God mibü Abdógab akó Lod Yesu Kerriso.

Polón Wirri Ubi Yesun Amkoman Angun Pamkolpam Basenóm Rrom Wirri Basirrdü

⁸ Ngaen-gógópan, ka ne God [ótókdóla], ka oya eso akyandóla Yesu Kerrisokama yabü bla-
mandó, zitülkus dudu tüpdü pamkolpama yabü
amkoman bangunankwata apóndako. ⁹ Ka
Godónkü zagetdóla amkoman moboküpi, Mor-
roal Bóktan oya Olomankwata adrratóde. Wa
umula igó amkomana wagó, ka metat tóre
bakodóla yabünkü, piküp bain-koke. ¹⁰ Ka
tóredóla, God aprrapórr ta sab kwat alóte
dómdóm yabüka tótókóm, oya ubi ne nóma
yarile. ¹¹ Ka inzan tóredóla, zitülkus kürü wirri
ubi yabü basenóma, igósüm ka yabü tangnamt-
inünümo samuan ngarkwatódó, God kürüzan
tangkamtinürr, yabü arüng akyanóm. ¹² Kürü
ubi igó bóktanóma wagó, mi mibiób darrpan-
darrpan arüng bütan kwarilo mibiób amkoman
bangundügab Yesuka. Kürü amkoman banguna
yabü arüng nütürre, dakla yabü amkoman
banguna kürü arüng kókyene. ¹³ [Zonaretal],
kürü ubia e umul kwarilo wagó, abün münüm
ka gyagüpitótók esenórró yabüka tótókóm, a
ngibürr klama kürü kürrmatnóp kókó errkya.
Kürü ubia yabüka tótókóm, igósüm kürü za-
geta sab ta küppükü baine yabü aodó, wata

kürü zagetazan küppükü bainürr barre Zu-koke pamkolpamab aodó. ¹⁴ Kürü zaget asine blaman pamkolpamdó, Grik bóktan akó bókam tumtum umul nidipko akó umul-kók nidipko, wirri sukul pamkolpam akó sukul-koke pamkolpam. ¹⁵ Da módóga, ka wirri ubila Morroal Bóktan ta adrratóm yabüka, Rrom wirri basirrdü nidi nygabendakla.

God Tóba Arüng Okaka Amzazilda Morroal Bóktandógab Yesunkwata

¹⁶ Ka wirri ubila Morroal Bóktan amgolóm, zitülkus ka büód kokela. Ka büód kokela, zitülkus God tóba arüng okaka amzazilda ene Bóktandógab. We ngarkwatódó, wa sab blaman pamkolpam zid nirre, ene Bóktan Yesunkwata amkoman nidi angundako. Ngaengógópan God [Zu pamkolpam] zid ninóp, erkya wa ma akó ibü zid baina, Zu-koke nidipko. ¹⁷ Ene amkomana, zitülkus Morroal Bóktandó God kwat okaka amzazilda, pamkolpama [dümdüm tonarr] pamkolpamóm bainüm tóba ilküpdü. Wa pamkolpam yazebórr dümdüm tonarr pamkolpamzan wata tibiób amkoman bangunanme, darrü klandógab koke. Wata Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “God ne olom dümdüm tonarr olomóm ainda tóba amkoman bangunanme, wa sab [ngarkwat-koke arról] ipüde.”

God Kari Ngürsil Kokea Pamkolpamab Kolae Tonarrabme

18 Godón wirri ngürsil kwitüm-gab okaka amzazirrüna blaman Godkamóm ubi-koke pamkolpamab tulmildü akó ibü dümdüm-koke tórrmendó. Ene pamkolpama amkoman bóktan anikdako tibiób dümdüm-koke tórrmene.

19 Godón wirri ngürsil okaka amzazirrüna, zitülkus Godónkwata ne kla ki umul bairre, i umulako, zitülkus God kuri pupo tinóp ibüka.

20 Ini amkomana, zitülkus ene tonarrdógab, God tüp akó pülpül nóma tónzapónórr, pamkolpam gaodó kwarilürr oya ngarkwat-koke arüng asenóm akó umulüm wagó, wa Goda. Darrü pam gaodó kokea Godón amzyatóm, a wa ma gaodóma, wa ene elklaza nóma ngabkanda, God ne elklaza tómbapónórr. We ngarkwatódó, pamkolpamab zitülkus babula igó bóktanóm wagó, “Ki Godónbóka umul babulakla.”

21 I Godón ngi wirri kwitüm ki emngyelnórre, a i ma koke tónggapóndako, akó i oya eso koke akyandako, enana i oyabóka umulako. A ibü gyagüpitótóka Godka küp-koke bainóp akó ibü gonggo moboküpa ibü balngomóldako tümün kwatódó.

22 Enana i bóktandako wagó, “Ki [wirri gyagüpitótók] pamkolpamakla,” a i ma gonggo pamkolpamóm kuri bairre.

23 Da i kak kuri emtyerre Godón [wirri kómal zyóndü], we God, kokean nótó nurrótóke. A i ma kuri byalüngórre nugupi tómbapórrón dandangdó akó i ene elklaza ótókdako. Ene dandangab obzeksyók inzanako: pam, enana i sab nurrbarine, akó póyae akó tokom wapórpükü lar akó tüpdü ngübyón elklaza.

24 We ngarkwatódó, God ibü kuri elóke ko-

lae tonarr tómbapónóm tibiób kolae büban ubidügab, ngibürr kolpampükü utüdi, ibü kol ó morwal koke nidipako. Olgabi i büöd tonarr tómbapónóp tibiób darrpan-darrpan bübdü. ²⁵ God ibü elókórr, zitülkus i kak kuri emtyerre amkoman bóktandó Godónbóka akó obae tiz bóktan amkoman nangunóp. Da i ene elklaza ótókdako, God ne kla tómbapónórr, akó ibünkü zagetódako. A i oya koke ótókdako akó oyankü koke zagetódako, ene elklaza nótó tómbapónórr. Ene watóke pamkolpama noan metat ki agür kwarilün. [Amen].

²⁶ We zitülkusdü, God ibü elókórr büödan tulmil tómbapónóm kolae büban ubidügab. Ibü kola kuri bólerre pampükü utüm ama ngibürr kolpükü utódako. ²⁷ Pama ta inzan kuri bólerre kolpükü utüm akó ibü kolae büban ubia ibü bumiógda ngibürr pampükü utüm. Pama büödan tórrmen tulmil tómbapóndako ngibürr pampükü akó inzan kwata i tibiób darrem ipüdóp tibiób kolae tonarranme. I gaodómako ene darrem apadóm. ²⁸ Akó zitülkus i gyagüpi koke ogobórr wagó, igó poko wirri klama, igó bóktanóm God amkoman Goda, wa ibü igósidi elókórr ene elklaza tómbapónóm tibiób gonggo gyagüpitótókdógab, i koke ne kla ki tómbapórrre. ²⁹ I blaman darrpan-darrpan kolae tonarra gwarrarrónako. I dümdüm-koke tulmil akó kolaean tulmil tómbapóndako. Ibü gyagüp kolaea akrranda akó i ubiako kolae tómbapónóm ngibürr pamkolpamdó. Ibü ubi ngibürr pamkolpamab elk-lazadóma. I pam бүдүлүмүкү akrrandako, i

ongyaldako, i pamkolpam ilklió bülióndako akó azid alióndako. I ngi bumarrudako, ³⁰ i obae bóktan alióndako ngibürrabkwata panzedó, i Godón alzizi amaikdako, i ngibürr pamkolpam morroal-koke angóndako, i gyagüpi tótókdako wagó, i morroalako ngibürr pamkolpamdógab, akó i ikub bagürdako. I küsil kwat kuri eserre kolaean tulmil tómbapónóm. I tibiób aipalabalab bóktan koke arrkrrudako. ³¹ I gonggoako, i tibiób [alkamül-koke bóktan] amgündako, ibü moboküpdü ubi babulako tibiób müót pamkolpamdó, akó ibü gyaur babulana. ³² I ene elklaza tómbapóndako, enana i Godón dümdüm gida bóktan pokobóka umulako, ne pokoa bóktanda wagó, inzan nidi nyabendako, i gaodómako бүдүлүм. I tib ene elklaza tómbapóndako, akó i ta igó bóktandako wagó, ene morroala ngibürr pamkolpama nóma tómbapónórre.

2

God Kolae Tómbapón Pamkolpam Zaz Ainda

¹ Aprrapórr darrü Zu pama yabü aodó igó bóktanda wagó, “I kolae pamkolpamako; ka ene kla koke tómbapóndóla!” Da ka oyaka bóktan alkomóldóla wagó, “Marü zitülkus babula ibü zaz ainüm, zitülkus ma darrü pam nóma zaz aindóla, a ma ta dadan elklaza tómbapóndóla, ma ta igósidi moba urdü tótók kwat kuri alóta.” ² God sab ibü zaz nirre, ene elklaza nidi tómbapóndako, akó mi umul igósakla, wa ibü [dümdüm tonarre] zaz nirre tibiób tórrmen tulmildügab. ³ Pam, ma ibü zaz aindóla a ma

ta ene dadan elklaza tómbapóndóla. Da marü gyagüpitótók iada? Ma ia gaodómla kórzyónüm, God marü nóma zaz mine? Koke! ⁴ Ó aprrapórr ma igó gyagüpi tótókdóla wagó, oya wirri morroal tonarr wata kari klama. Wa ta ngürsilüm büsai kokean baina, akó wa wirri zao-zao pama. Ia ma koke amzyatdóla igó, God morroal tonarra marüka, igósüm ma kolae tonarrdógabi tübyalüngo oyaka? ⁵ A marü moboküp baku burrul babulana akó marüka gyaur babulana, ma ne kolae kla tómbapóndóla. Ma moba kolae tonarrab darrem igósidi metat wirri byóndóla, kókó ene ngürra sab nóma tame, God tóba wirri ngürsil ne ngürrdü pupo sine. Ene ngürrdü, God sab akó okaka tübine, wa pamkolpam ia zaz nirre dümdüm tonarre.

⁶ Wa sab darrem kla nüliónórre darrpan-darrpan pam tibiób tórrmen tulmil ngarkwatódó. ⁷ Ngibürr pamkolpama metat piküp bain-koke morroal tórrmen tulmil tómbapóndako, da i inzan amtyandako, ibü wirri ubia metat ngyabenóm, akó igó, God ibü nagürlórre, ó ibükwata gyagüpi wame wagó, i morroal kolpamako. Ene pamkolpam God sab [ngarkwat-koke arról] nüliónórre. ⁸ A ngibürr pamkolpama tibióbankwata gyagüpi bomandako. Olgabi i amkoman bóktan alzizi amaikdako akó dümdüm-koke tonarr mamandako. God sab kari ngürsil koke yarile ibüka. ⁹ Müp akó azid aeng sab asi namüli blaman pamkolpamdó, kolaean kla nidi

tómbapóndako, ngaensingül Zu pamkolpamdó akó ta Zu-koke nidipko. ¹⁰ A God ibü ngi wirri kwitüm emele, ibü sab wirri ngi nóterre, akó paud nüliónórre, morroal nidi tómbapóndako, ngaensingül Zu pamkolpamdó akó ta Zu-koke nidipko. ¹¹ Ene klama sab tómbapóne, zitülkus God sab blaman pamkolpam darrpan ngarkwatódó zaz nirre.

¹² Zu-koke nidipko, Mosesón gida babula ibüka. I Mosesón gida kalkuma kolae tonarr tómbapóndako akó bamrükürrünako.* Zu pamkolpamdó Mosesón gida asine. I kolae tonarr tómbapóndako akó God sab ibü zaz nirre ene gida ngarkwatódó. ¹³ Ene amkomana, zitülkus ene pamkolpam, gida wata nidi arrkr-rudako a koke mamóndako, dümdüm tonarr pamkolpam kokeako Godón ilküpdü. A gida nidi arrkr-rudako akó dakla mamóndako, God ibü dümdüm tonarr pamkolpamóm nirre. ¹⁴ Zu-koke nidipko, Mosesón gida babula ibüka. A i ma ngibürr elklaza nóma tómbapóndako tibiób gyagüpitótókdógab, Mosesón gida-a ne poko bóktanda, da i ma okaka amzazildako, i umulako morroal tonarr akó kolae tonarr larógako. ¹⁵ Ibü tórrmen tulmila pupo baina, igó poko ibü moboküpdü wialómórrónako, Mosesón gida-a ne poko bóktanda. Auma büb kugupidü, i ta umulako morroal tonarr a kolae tonarr laróga. Akó ibü gyagüpitótóka ngibürr tonarr ibü byalda wagó, “E kolae tónggapórrre.” Ngibürr

* **2:12** bamrükürrün wa ibübóka apónda, nibiób ngark-wat-koke arról babula, a ma sab [metat bólmyan urdü] nidi ogohe.

tonarr ibü byalda wagó, “Wa taia e ne kla tónggapórre.” ¹⁶ Ini tonarra sab tómbapóne ene ngürrdü, wa sab pamkolpamab anikürrün gyagüpitótók nóma zaz nirre Yesu Kerrisokama, [Morroal Bóktan] ngarkwatódó, ka ne poko büdratdóla.

Zu Pamkolpam akó Ene Gida, God Ne Kla Sekyanórr Moseskama

¹⁷ Da errkyadan ka marüka wialómdóla, ma moba Zu olombóka nótó ngibliandóla. Ma Mosesón gidadó ngambangóldóla akó ikub bagürdóla igó, ma Godónla. ¹⁸ Ma umulóla oya ubi laróga akó ma amzyatdóla kómal ne klama ngibürr klamdógab, zitülkus Mosesón gida-a marü umul ainda. ¹⁹ Ma amkoman karrkukusi angundóla wagó, ma ilküküp murbausürrün kolpamab balngomól olomla, zyón klamla ibünkü, tümün kwatódó nidipako. ²⁰ Ma gyagüpi tótókdóla wagó, ma umulbain pamla ibünkü, Godónbóka umul-kók nidipko akó ibünkü, olmalpókalzan nidipko samuan ngarkwatódó. Ma inzan gyagüpi tótókdóla, zitülkus Mosesón gida-a marü blaman kla umul ainda akó blaman amkoman bóktan asine ene gida kugupidü. ²¹ Da módóga, ma wa ngibürr pamkolpam umul baidóla. A ma ma moba koke larógóm umul baidóla? Ma wa panzedó ikik bókrandóla, pamkolpama koke gómól kwarile, da ma müób iade gómól-gómól bangóndóla? ²² Ma wa igó bóktandóla wagó, pamkolpama pam a kol gómól koke ki kwarile, da ma wa kol iade gómóldóla? Ma wa gyagüpi tótókdóla

wagó, obae god ngazirr klamako, da ma ene obae godan [ótók] müótüdügabi iade gómóldóla? ²³ Ma wa ikub bagürdóla gidankwata, da ma Godón ngi iade tüp alkomóldóla, Mosesón gida amgündi? ²⁴ Ene amkomana, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Zu-koke nidipko, i Godón ngi kulaindako yabüme.”

²⁵ Zitülkus ma Zu pamla, marü [gyabi sopae singgapirrüna]. Ene ta kómala, ma ne gida nóma mamoadóla. A ma ne gida nóma amgündóla, ene wamaka marü gyabi sopae singgapin kokea. ²⁶ Da gyabi sopae koke nibiób singgalgónóp, i ne gidan arüng bóktan nóma mamooan kwarile, God ibü igó ngabkan yarile wagó, ibü gyabi sopae singgalgórrónako, da igósidi i tóbanan pamkolpamako. ²⁷ God sab marü zaz mine akó [kolaean darrem] mókyene, ma gida nótó amgündóla, enana marü wialómórrón gida asine akó enana marü gyabi sopae singgapirrüna. Pamab gyabi sopae koke nibiób singgalgónóp bübdü, da i ma gida mamoadako, i sab ugón bóktórre wagó, ene dümdüma God marü kolaean darrem mókyene. ²⁸ Pamkolpama nóma asendako igó, darrü oloma Zu isab gida mamooanda, i amzyatódako wagó, wa Zu pama. A ene gida mamooana koke amtyanda wagó, wa amkoman Zu pama, noan moboküp Godkama. Akó darrü paman gyabi sopae singgapirrün nómada, ene klama koke

amtyanda igó, wa amkoman Godóne.† 29 Koke! Darrü pam amkoman Zu pama, wa ne Godón amkoman moboküpi nóma mamanda. Akó darrü paman gyabi sopae singgapirrün nómada wibalómórrón gida ngarkwatódó, ene wirri kla kokea. A wirri kla módóga, Godón Samua ne zaget tónggapónnda pamab moboküpdü. Inzan pama pamkolpamab agür koke apadóda, a wa Godón agür apadóda.

3

God Metat Tónggapónnda, Wa Tónggapónóm Ne Poko Bóktanórr

¹ Da darrü pam Zu olom nómade, ene klama oya iazan tangamtine? Ó ia morroala, darrü paman [gyabi sopae singgapirrün] nómada? ² Ó anda, blaman kwata! Singül kwata, God Zu pamkolpam tóba bóktan nülinóp, zitülkus wa ibü amkoman angun yarilürr ene bóktan ayom. ³ Laróga sab tómbapóne, doan Zu pamkolpama koke nóma tónggapónóp, i tónggapónóm ne poko bóktónóp? Ia God sab igósidi bólene tónggapónóm, wa tónggapónóm ne poko bóktanórr? ⁴ Koke, amkoman kokean! God metat wata amkoman poko bóktanda, enana blaman pamkolpam obae tiz kolpamako. Enezan [Deibid] wialómórr *Wórr Pebadó* Godka wagó,

† 2:28 Gida murrdü, gyabi sopae singgalgón timam yarilürr, amtyande ene pam Godón yarilürr. A ene timama koke amtyan yarilürr, ene paman moboküp amkoman Godka yarilürr.

“Ene igósüm, blaman pamkolpama sab emzyetörre marü bóktan amkomana.

Akó darrü pama sab igó nóma bóktóne wagó, marü zaz bain dümdüm kokea, ma sab moba pupo bailo wagó, ‘Kürü zaz bain wata dümdüma.’ ”

⁵ A mibü dümdüm-koke tonarra ne Godón [dümdüm tonarr] nóma pupainirre, mi ia poko bóktörre? Ia mi igó bóktörre wagó, Godón dümdüm babula tóba wirri ngürsil okaka amzazilüm akó mibü [kolaean darrem] akyanóm? (Ka popa pamakanzan bóktandóla.)

⁶ Koke, amkoman kokean! Godón ne dümdüm babul nóma ki yaril, da wa igósidi gaodó koke ki yarile tüpan pamkolpam zaz bainüm dümdüm tonarre. ⁷ Aprrapórr ma bóktandóla wagó, “God metat tónggapónnda, wa tónggapónóm ne poko bóktanórr. Pamkolpama ne ene kla morroal nóma emzyetörre kürü obae tiz tórrmen tulmildügabi akó ene igósidi, i Godón ngi wirri kwitüm emngyerre, da wa sab kürü koke ki zaz kyó akó darrem koke ki kókya kólba kolae tonarrdógab.” ⁸ Da ma ta inzan bóktono magó, “Mi kolae tómbapóndakla, igósüm sab morroala tame.” Ngibürr kolpama ta kolae bóktan kürükwata alióndako panzedó wagó, ka ene poko bóktandóla. I ngarkwatódómako, God sab ibü zaz nirre akó kolaean darrem nülirre.

Darrü Olom Babulana, Dümdüm Tonarr Olom Nótóke

9 Mi ia bóktorre ene pokodógabi? Ia mi, Zu nidipakla, morroalakla ngibürr pamkolpamdógabi? Koke, amkoman kokean! Ka kuri bóktóna wagó, kolae tonarra nizan kobo arüngi alngomólda, Zu pamkolpam akó Zu-koke nidipko. ¹⁰ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“Darrü pam babulana, dümdüm tonarr olom nótoke, tai amkoman babulana.

¹¹ Darrü olom babulana, Godón amkoman bóktan [küp nóto apadóda], darrü olom babulana, Godón nóto amkünda.

¹² Blamana Godón kak kuri emtyerre; blamana wata kolae kuri bairre.

Darrü olom babulana, morroal tonarr nóto tómbapóna, tai amkoman babulana.”

¹³ “Ibü bóktan kolaeana, wamaka kolae ilangazan burruanda tae bapórrón gapókdógabi; i pamkolpam ilklió bülióndako mis bóktane.”

“I pamkolpam kolae baidako tibiób bóktane, wamaka бүдүл тарүк gwara pamkolpam kolae baidana.”

¹⁴ “I metat amórrdako akó i metat pamkolpam azid alióndako tibiób bóktane.”

¹⁵ “I büsai-büsai tótókdako wapórane pamkolpam akrranóm бүдүлүпкү.

16 I darrü bwób nóma amgatódako, ene bwób kulairrüna akó ene bwóban pamkolpam wata müpdümako.

17 Ibüka darrü umul ta babula paudankwata.”

18 “Ene pamkolpamab gum ta babula Godka.”

19 Mi umulakla wagó, gida-a blaman ne poko bóktanda, ibüka bóktanda, gida murrdü nidi ngyabendako. Ene igósüm, pamkolpamab darrü poko ta babula bóktanóm, God ibüka nóma bóktanda wagó, wa ibü sab kolaean darrem nülirre. Akó ene igósüm, God sab dudu tüp zaz ine. 20 God sab dudu tüp zaz ine, zitülkus darrü olom babula, God sab dümdüm tonarr olom noan ine, zitülkus wa gida mamanda. A pamkolpama wata umul baidako wagó, i kolae tonarr tómbapórre, zitülkus gida-a ibü ene kla umul baida.

God Ibü Dümdüm Tonarr Pamkolpam Byónda, Yesu Kerrison Nidi Amkoman Angundako

21 A errkya God gida kalkuma okaka amzazilda, wa darrü kwat kuri alótórr tóbankü pamkolpam dümdüm tonarr pamkolpamóm bainüm. Mosesón Gida Buk akó Prropetab Peba-a enekwata bóktandako wagó, amkomana. 22 God pamkolpam dümdüm tonarr pamkolpamóm byónda, zitülkus i Yesu Kerrison amkoman angundako. Ene amkomana blamanabkü, amkoman nidi bangundako, zitülkus God ibü darrpan ngarkwatódó zaz baida: 23 blaman pamkolpama kolae tonarr

tómbapórre akó blaman igósidi gaodó kokeako Godón [wirri kómal zyón] amrranóm. ²⁴ A ibü blaman God dümdüm tonarr pamkolpamóm byónda tóba [gail tonarrdógabi], popa, oya darrem babula. Wa gaodóma ene kla tónggapónóm, zitülkus wa ibü [aurdü amalórr] Kerriso Yesukama. ²⁵ God oya panzedó singrinürr [urdü agasil larzan] ibü kolae tonarr barrgonóm, amkoman nidi angundako igó, Yesun óea tópkánórr ibü kolae tonarrabme. God ini kla tónggapónórr tóba dümdüm tonarr amtyanóm, zitülkus wa ngaen zao-zao yarilürr akó wa igósidi pamkolpam kolaean darrem koke nülinóp tibiób kolae tonarrdógabi, i ngaen ne kolae tonarr tómbapónóp. ²⁶ Wa ini kla tónggapónórr oya dümdüm tonarr amtyanóm errkya, igósüm pamkolpam umul kwarile wagó, wa dümdüm Goda akó igósüm, wa oya dümdüm tonarr olom ainda, Yesun nóto amkoman angunda.

²⁷ Da ia darrü kla asine mibü ikub bagürüm? Babulana! Iade? Ia ene igósidi, zitülkus mi gida mamóandakla? Koke, ene igósidi, zitülkus mi Yesun amkoman angundakla. ²⁸ Ka ini poko wialóma, zitülkus mi igó bóktan amoandakla, darrü olom dümdüm tonarr oloma, zitülkus wa amkoman bangunda, akó ene zitülkus koke igó, wa gida mamóanda. ²⁹ Ia God wata Zu pamkolpamab Gode? Ia wa akó ta ibü God koke-e, Zu-koke nidipko? Ó, wa akó ta ibü Gode, Zu-koke nidipko, ³⁰ zitülkus wata darrpan Goda. Wa sab Zu pamkolpam dümdüm tonarr pamkol-

pamóm nirre tibiób amkoman bangundügabi. Akó wa sab dadan poko bóktóne ibükwata, Zukoke nidipko, tibiób dadanzan amkoman bangundügabi. ³¹ Da ia mi Mosesón gida amandakla amkoman bangundügabi? Koke, amkoman kokean! A mi ma ene gida karrkukus aindakla.

4

Eibrra-amón Amkoman Bangun Godka

¹ Da mi ia bóktórre Eibrra-amónkwata, mibü tüpan kwata abbobat? Wa ia poko umul ipadórr inikwata? ² Eibrra-amón ne [dümdüm tonarr] pamóm nóma yónürr tóba tórrmendógabi, da oya zitülkus asi ki yarilürr ikub bagürüm. A Godón ilküpdü koke. ³ Ka ini poko wialóma, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, “Eibrra-am Godón amkoman yangunürr, da ini zitülkusdü, God oya ipadórr dümdüm tonarr olomzan.”

⁴ Pama manim nóma zagetóda, wa darrem apadóda. Wa ene darrem igó koke ngakanda wagó, ene [gyaur klama]. A oya dümdüm asine ene darrem apadóm. ⁵ God darrü olom koke apadóda dümdüm tonarr olomzan, tóba tórrmendó nótó ngambangólda zid bainüm. A wa dümdüm tonarr olomzan igó olom apadóda, Godka nótó ngambangólda akó amkoman angunda. Ene olom umula wagó, God gaodóma ibü dümdüm tonarr pamkolpamóm bainüm, ngaen Godkamóm ubi-koke nidi kwarilürr, i oyaka nóma tübyalüngórre. ⁶ Dadan ngarkwatódó, [Deibid] ta wialómórr inikwata,

wa bagürwómankwata nóma wialómórr, ne bagürwóm ibükama, God nibiób azebda dümdüm tonarr pamkolpamzan. A wa ibü we zitülküdü koke azebda, tibiób tórrmendógabi. Deibid wialómórr wagó,

⁷ “Bagürwóm idipako, nibiób gida amgün tonarr barrgorrónako, nibiób kolae tonarr amarrónako.

⁸ Bagürwóm watóke, Lod noan kolae tonarr kokean gyagüpi amóne.”

⁹ Da ia ini bagürwóm wata ibünküma, nibiób [gyabi sopae singgalgórrónako]? Koke. Wa akó ibünküma, nibiób gyabi sopae singgalgórrón kokeako. Mi babina wagó, “Eibrra-am LODón amkoman yangunürr, da ini zitülküdü, LOD oya igósidi ipadórr dümdüm tonarr olomzan.”

¹⁰ God oya nóma ipadórr dümdüm tonarr olomzan? Ia Eibrra-amón gyabi sopae singgapin küsil yarilürr, ta ia sopae singgapin kakóm? Ene kakóm koke; oya gyabi sopae singgapin ugón küsil yarilürr! ¹¹ Oya gyabi sopae singgapina oya dümdüm tonarr okaka imzazilürr akó karrkukus yónürr. Wa dümdüm tonarrpükü yarilürr ene tonarrdó, oya gyabi sopae singgapin küsil nóma yarilürr. Wa dümdüm tonarrpükü yarilürr, zitülkus wa Godón amkoman angun yarilürr. We ngarkwatódó, wa ibü abóm baine, Godón amkoman nidi angundako a nibiób gyabi sopae singgalgórrón kokeako, igósüm God sab ibü ta yazebe dümdüm tonarr kolpamzan. ¹² Akó wa

ta ibü abe, nibiób gyabi sopae singgalgórrónako. Ka wata ibübóka apóndóla, nibiób gyabi sopae singgalgórrónako akó ta amkoman nidi bangundako Eibrra-amzan amkoman bangun yarilürr ene tonarrdó, oya gyabi sopae singgapin küsil nóma yarilürr.

Godón [Alkamül-koke Bóktan] Eibrra-amka, Oya Amkoman Bangundügabi

¹³ God Eibrra-amón akó oya olmalbobatal alkamül-koke bóktan nókyenóp wagó, dudu tüp wa sab Eibrra-amón ekyene. Eibrra-am ene bóktan gida mamandógab koke ipadórr, a wa tóba amkoman bangundügabi ipadórr. Akó God oya ipadórr dümdüm tonarr olomzan.

¹⁴ Pamkolpama dudu tüp ne nóma ki ipüdörre gida mamandógabi, da Godón amkoman angun akó oya alkamül-koke bóktan igósidi küpkoke ki namüli. ¹⁵ Zitülkus módóga, Godón wirri ngürsila pamdó tótókda, i gida nóma amgündako. A gida babulan nóma ki yaril, gida amgün ta babul ki yaril.

¹⁶ We ngarkwatódó, ene alkamül-koke bóktan amkoman bangundügabia, igósüm ene bóktan Godón [gail tonarr] ngarkwatódó ki yarile. Akó ene igósüm, ene bóktan karrkukus airrün ki yarile blaman [Eibrra-amón olmalbobataldó]. Wata ibü tibióbanka koke, Mosesón gida nidi mamandako, a blaman pamkolpamdó, amkoman nidi bangundako Eibrra-amzan. Wa mibü blamanab aba. ¹⁷ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Ka marü abbobatóm

kuri mina bwób-bwób pamkolpamabkü ini tüpdü.” Wa mibü abe Godón ilküpdü, oya amkoman nótó angun yarilürr; ene nadü Gode, ibü arról nótó aliónda, бүдүл nidipko. Akó ene nadü Gode, elklaza nótó tómbapónda ene elk-lazadógbabi, babulan ne klamko. ¹⁸ Eibrra-amón zitülkus babul yarilürr [gedlóngóm bainüm], zitülkus oya olmal babul kwarilürr. A wa ma gedlóngóm bailürr akó amkoman bangun yarilürr wagó, wa abóm bainürr abün bwób-bwób pamkolpamabkü ini tüpdü, wata God enezan bóktanórr oyaka wagó, “Marü olmal-bobatal sab abün korale.” ¹⁹ Oya amkoman bangun arünga koke kari bailürr, wa tóba бүб nóma күп bamkónórr бүдүл kari poko nóma yarilürr, zitülkus wa aprrapórr 100 pail ngarkwat yarilürr, akó wa gyagüpi nóma amaik yarilürr wagó, Serra epepo akó olmal balngón-koke kolo. ²⁰ Wa kokean piküp bainürr amkoman angunüm akó wa ninis gyagüpitótók koke yarilürr Godón alkamül-koke bóktanankwata. A oya amkoman bangun arünga dódórr bainürr akó wa Godón ngi wirri kwitüm emngyelórr. ²¹ Wa wirribóka amkoman angun yarilürr wagó, Godón gaodóma ene kla tónggapónóm, wa ne alkamül-koke bóktan ekyanórr. ²² We zitülküsdü, “God oya ipadórr dümdüm tonarr olomzan.” ²³ Ene bóktan opor, “oya ipadórr dümdüm tonarr olomzan,” wata Eibrra-amón tóbanankü wialómórrón koke kwarilürr. ²⁴ Ene bóktan opor akó ta wialómórrón kwarilürr

mibüнкү. God mibü ta sab sazebe dümdüm tonarr kolpamzan. Wa mibü inzande sazebe, mi oya amkoman nóma angundakla, Yesun mibü [Lod] ne nótó irsümülürr бүдүлдүgab. ²⁵ God Yesun amkal pamab tangdó ingrinürr nurrótókóm mibü kolae tonarrabme akó oya irsümülürr arróldó, igósüm wa gaodó yarilürr mibü dümdüm tonarr kolpamóm ainüm.

5

Paud akó Bagürwóm

¹ We ngarkwatódó, zitülkus God bóktanda wagó, mi [dümdüm tonarr] pamkolpamakla mibiób amkoman bangundүgabi, God akó midi paudүdü ngyabendakla mibü Lod Yesu Kerisokama. ² Mibü amkoman bangunabme, wa kwat alótórr mibüнкү [gail tonarr] apadóm, mibүka ne klame. Akó mi bagürwómdүmakla, zitülkus mi [gedlóngóm baidakla], Godón [wirri kómal zyón] sab mibүka yarile. ³ Wata we pokoan koke, akó mi ta bagürwómdүmakla mibü azid aengdógabi, zitülkus mi umulakla wagó, mi nóma azid aengdakla, da mi igósidi umul baidakla karrkukus bórrangóm. ⁴ Mi nóma karrkukus bórrangdakla, God mibü tórrmen tulmil apókda akó wa bóktanda wagó, “Morroal”. Olgabi mi gedlóngóm baidakla, Godón wirri kómal zyón sab mibүka yarile. ⁵ Akó mi ne klamóm gedlóngóm bairre, sab amkoman күpүm baine, zitülkus Godón wirri [mobokүpdү ubi] mibү mobokүpdүma. God

mibü tóba Samu tókyenóp. Wa mibü tangbamtinda amzyatóm wagó, Godón moboküpdü ubi mibüka amkoman wirriana.

⁶ Ene tonarrdó, mi gaodó koke nóma kwarilnürü mibiób tangbamtinüm, Kerriso ibünkü nurrótókórr Godkamóm ubi-koke nidipko. ⁷ Anda, wata darrpan-darrpan oloma ubi baina бүдүлүм дүмдүм ngyaben pam zid ainüm, a darrü pam aprrapórr asine, gum-koke nótoke бүдүлүм morroal pam zid ainüm. ⁸ A God tóba moboküpdü ubi mibüka okaka amzazilda inzan tonarre: mi kolae tonarr pamkolpam nóma kwarilnürü, Kerriso nurrótókórr mibünkü. ⁹ Zitülkus God mibü дүмдүм tonarr pamkolpamóm tinóp Yesun óedóma, da mi igósidi amkoman umulakla, mi sab zid bairrүн kwarilo oyakama Godón wirri ngürsildügabi! ¹⁰ Mi Godón gómdamal-koke nóma kwarilnürü, wa mibü gódam tangunóp tóba Oloman бүдүлдóma. Da módóga, zitülkus wa mibü gódam tangunóp, mi amkoman igósidi umulakla mi zid bairrүн kwarilo oya arróldóma! ¹¹ Wata ene pokoan tebe koke, a mi akó ta bagürwómdümakla ene klamdógabi, God ne kla tónggapónórr mibünkü mibü Lod Yesu Kerrisokama. God mibü gódam tangunóp oyakama.

Bүдүла Тамórr Adamkama, Arróla Тамórr Kerrisokama

¹² Kolae tonarra tamórr ini түpdü darrpan pamdóma, akó бүдүла тамórr oya kolae tonaranne. We ngarkwatódó, бүдүла тамórr blaman pamkolpamdó, zitülkus blamana kolae

tonarr tómbapónóp. ¹³ Anda, kolae tonarr singül kwata asi yarilürr. Solkwat Mosesón gida mibü we tókyenóp. A gida babul nómade, God pamkolpamab kolae tonarr sab metat koke gyagüpi amale. ¹⁴ A бүдүла balngomól yarilürr Adamón ngyaben tonarrdógabi kókó Mosesón ngyaben tonarr amrran. Ene pamkolpama ta nurrbarinürr, kolae tonarr nidi tómbapónóp, a Godón gida bóktan pokó koke amgünóp Adamzan kainürr.

Adam Kerrison dandang yarilürr, solkwat nótó ki tame, zitülkus wa ne kla tónggapónórr, blaman pamkolpam nongrenóp. Kerriso ta ne kla tónggapónórr, blaman pamkolpam nongrenóp. ¹⁵ A Godón [gyaur kla] akó Adamón kolae tonarr darrpan ngarkwatódó kokeamli. Amkomana, abün pamkolpama nurrbarin kwarilürr ene darrpan paman kolae tonarrdógabi. A Godón gail tonarr wirriana ene klamdógabi. Akó oya gyaur kla ta wirriana, ne klama tamórr darrpan paman gail tonarranme, Yesu Kerriso. God tóba gyaur kla tókyenóp abün pamkolpamdó. ¹⁶ Akó Godón gyaur klama ne kla tónggapónórr blaman pamkolpamabkü igó klamzan kokea, ene darrpan paman kolae tonarra ne kla tónggapónórr. God blaman pamkolpam zaz ninóp ene darrpan kolae tonarr kakóm, akó olgabi ibü [kolaean darrem] nülinóp. A wa pamkolpam ene gyaur kla nókyenóp abün kolae tonarr kakóm, akó olgabi wa ibü dümdüm tonarr pamkolpamóm ninóp. ¹⁷ Amkomana, бүдүла balngomól yarilürr ene darrpan pamdóma oya kolae tonarranme. A

darrpan pam Yesu Kerriso ne kla tónggapónórr wirriana darrpan pam Adamón kolae tonar-rdógabi. God pamkolpam ene nis kla ngaru bapón-koke akyanda, gail tonarr akó ene gyaur kla, dümdüm tonarr. Ene pamkolpama, nidi nüpdórre, sab balngomól kwarile darrpan pamdóma Yesu Kerriso, i wankü nóma ngyaben kwarile.

¹⁸ Da módóga, darrpan paman kolae tonar-rdógabi Godzan gyagüpitótók esenórr blaman pamkolpam zaz bainüm akó kolaean darrem aliönüm, ene dadan ngarkwatódó darrpan paman dümdüm tórrmendógabi God blaman pamkolpam dümdüm tonarr pamkolpamóm byónða. Akó olgabi i arról apadóðako.

¹⁹ Zitülkus darrpan pama bóktan koke arrkrrurr, abün pamkolpama kolae tonarr pamkolpamóm bainóp. Ene dadan ngarkwatódó, sab abün pamkolpama dümdüm tonarr pamkolpamóm bairre, zitülkus darrpan pama bóktan arrkrrurr. ²⁰ God pamkolpam gida nókyenóp, igósüm i abün münüm ki emzyatnórre igó, i gida amgün kwarilürr. A kolae tonarra wirrizan bailürr, Godón gail tonarrapükü ta amkoman wirrian bainürr. ²¹ Ene igósüm, kolae tonar-razan balngomól yarilürr ama büdüldü, da Godón gail tonarra akó ta ki balngomól yarilün dümdüm tonarrdóma, pamkolpam [ngarkwat-koke arróldó] amarrum Yesu Kerrisokama, mibü Lod.

6

Mi Kerrisokü Nurrbarirrü akó God Mibü

Wankü Sirsinürr

¹ Da mi ia poko bóktórre? Ia mi metat kolae tonarr alngón kwarilo, igósüm Godón [gail tonarra] dódórr ki baine? ² Koke, amkoman kokean! Mi бүдүл pamkolpamzanakla, nibióbka kolae tonarran arünga kuri blakóne. Da ia mi gaodómakla metat kolae tonarr alngónóm? Koke! ³ Ia e umul-kókakla wagó, mi blaman [baptaes] nidi bainóp akó Kerriso Yesuka dabyórrün nidipakla, mi baptaes bainóp oya бүдүлдүма? ⁴ We ngarkwatódó, ene inzana, mi wankü nurrbarirrü akó gapókdó kwarilnürü mibü baptaes bain tonarrdó. Ene igósüm, mi sab ta küsil ngyabendó kwarilo, Kerrisonzan irsümülürr бүдүлдүgab Aban [wirri kómal zyóndüma].

⁵ Ene amkomana. Mibü ngaep ngyabena blakónórr, da ene inzana, mi nurrbarirrü Yesuzan nurrótókórr. Olgabi mi oyaka dabyórrünakla oya бүдүлдү. We zitülkusdü, mi sab tübarsino küsil ngyabendó, wazan türsümülürr. Da amkomana, olgabi mi ta oyaka dabyórrün kwarilo oya küsil ngyabendó. ⁶ Mi umulakla wagó, mibü ngaep arróla nurrótókórr wankü krrosdó, igósüm kolae tonarran arünga mibü arróldó ki blakó. Ene igósüm, mi myamem kolae tonarran [leba zaget] pamkolpam koke kwarilo. ⁷ Zitülkus módóga, darrü oloma nóma nurrótóke, oya [aurdü amaike] kolae tonarran arüngdügabi. ⁸ Akó zitülkus mi Kerrisokü nurrbarirrü, mi amkoman angundakla wagó, mi ta usakü ngyaben kwarilo. ⁹ Zitülkus módóga,

mi igó umulakla wagó, zitülkus Kerrison irsümülürr бүдүлдүгabi, wa akó myamem koke nurrótóke. Бүдүлан arünga oya myamem koke alngomólda. ¹⁰ Wa nóma nurrótókórr, wa wata darrpanóm ó myamem koke nurrótókórr kolae tonarran arüng alakónóm; akó wa ne ngyabene ngyabenda, wa Godónkü ngyabenda. ¹¹ Ene dadan ngarkwatódó, e yabiób wata igó gyagüpi boman kwarilo wagó, wamaka e бүдүл pamkolpamakla, kolae tonarran arünga koke nibiób balngomólda. Akó e yabiób wata igó gyagüpi boman kwarilo wagó, e arrólakla Godónkü Kerriso Yesukama.

¹² We ngarkwatódó, kolae tonarran arünga yabü бүб koke ki balngomól yarilün, sab ne бүба nurrbarine, бүбан kolaean ubi mamooanóm. ¹³ E yabiób бүб alión-gu kolae tonarrdó, dümdüm-koke tonarr tómbapónóm. A e ma yabiób бүб Godón ilinam, izan, God nibiób simarrurr бүдүлдүgab ama arróldó. Akó yabiób бүб Godón ilinam [dümdüm tonarr] tómbapónóm. ¹⁴ Zitülkus módóga, kolae tonarra yabü koke balngomól yarile, zitülkus e gida murrdü koke ngyabendakla, a e ma Godón gail tonarr murrdü ngyabendakla.

¹⁵ Da mi ia laró tónggapórre? Ia mi wata kolae tonarr tómbapón kwarilo, zitülkus mi gida murrdü koke ngyabendakla a mi Godón gail tonarr murrdü ngyabendakla? Koke, amkoman kokean! ¹⁶ Ia e umul-kókakla wagó, e yabiób бүб darrü pam nóma akyandakla oya bóktan arrkrrum leba zaget kolpamzan, da e ene paman leba zaget pamkolpamakla, e noan bóktan

arrkrrudakla? Dadan ngarkwatódó, e leba zaget pamkolpamzanakla. E kolae tonarran leba zaget pamkolpam nómadakla, da e igósidi sab nurrbarino akó e sab bürrgrrütörre Godkagab metatómpükü. A e Godón bóktan nóma arrkrrudakla, e dümdüm tonarr pamkolpam kwarilo. ¹⁷ Da mi Godón eso ekyanórre, zitülkus e ene amkoman umulbain bóktan barrkrrurrü dudu moboküpi, God yabü ne umulbain bóktan murrdü irrbünürr, enana e ngaen-gógópan kolae tonarrab leba zaget pamkolpam kwarilnürrü. ¹⁸ Yabü kolae tonarrdógabi kuri aurdü amanórr akó e dümdüm tonarrab leba zaget pamkolpamóm kuri bainarre. ¹⁹ Ka kakalande bóktandóla, zitülkus samuan ngarkwatódó bóktan müpa amzyatóm yabü tüpan gyagüpitótókanme. Ngaen e yabiób бүb irrbünarre leba zaget kolpamzan zagetóm tómanpükü akó gida mamooan-koke tórrmen tulmilabkü. Yabü бүba ngaen tómanpükü akó gida mamooan-koke tórrmen tulmilabkü zaget kwarilürr leba zaget kolpamzan. Olgabi e arük-arük gida mamooan-koke tórrmen tulmil tómbapón kwarilnürrü. Akó ene ta inzana, e yabiób бүb errkya irrbünam leba zaget kolpamzan zagetóm dümdüm tonarrabkü. Olgabi e [kolkal] ngyaben pamkolpam kwarilo, God tibi-tibi nibiób kuri amóne tóbankü.

²⁰ E kolae tonarran leba zaget pamkolpam nóma kwarilnürrü, dümdüm tonarra yabü koke balngomól yarilürr. ²¹ Ene tonarrdó, ia e laró morroal küp bapónarre ene elklazadógab, e errkya ne tórrmen tulmilabkwata бүód aeng-

dakla? Babulana. Ene tórrmen tulmila pamkolpam бүдүл* kwatódó amarrudako akó i sab Godkagabi бүрргрүтөрре! ²² A errkya yabü kuri aurdü amórre kolae tonarrdógabi akó e Godón leba zaget pamkolpamóm bainarre. E ne morroal күр бapóndakla, wa yabü inzan pamkolpamóm baında, kolkal ngyaben pamkolpam akó tibi-tibi amarrón Godónkü. Olgabi e [ngarkwat-koke arról] ipүdane. ²³ Zitүlkus módóga, kolae tonarran darrem ngarkwat-koke бүдүла, a Godón [gyaur] kla módóga, ngarkwat-koke arról Kerriso Yesu mibü Lodkama.

7

Gida Babula Oyankü, Бүдүл Нótóke

¹ [Zonaretal], ka yabüka wialómdóla, gida umul nidipakla. Ia e umul-kókakla wagó, gida-a wata pam balngomólda ene pam arrólzane? ² Ka yabü amtyanóm kaindóla igó bóktane: gida-a inzan bóktanda wagó, müörpүkü kol wa müördü arróbórróno oya müór arrólzane. A wa ne nóma nurrótókda, ene gida-a myamem kol koke kal-kal angónda. ³ Da módóga, ene kola ne akó darrü pam nóma amige oya müór ma arrólzane, oya pam gómól kolbóka ngizulianórre. A oya müóra ne nóma nurrótóke, ene gida-a myamem kol koke kal-kal angón yarile akó wa pam gómól kol koke warile, wa ne akó darrü müór nóma amige.

* **6:21** бүдүл wa ngarkwat-koke бүдүл apónda, ene wa бүрргрратóm Godkagab metatómpүkü.

⁴ Da kürü zonaretal, gida-a yabü koke kal-kal bangónda, zitülkus ene inzana, e nur-rbarirrü Kerriso nóma nurrótókor. Ene igósüm, e darrü olompükü dabyórrün kwarilo, büdüldügab noan irsümülürr, igósüm mi küp ki bapórrre Godónkü. ⁵ Ka müsirrga aindóla bar-rkyananbóka: mi nóma ngyaben kwarilnürü pamakanan ubi ngarkwatódó, gida-a kolae tonarran ubi wata arüng akyan yarilürr, mibü bübdü ne klama zaget kwarilürr. Olgabi mi küp bapón kwarilnürü büdülankü. ⁶ A errkya ma gida-a mibü koke kal-kal bangónda, zitülkus ene inzana, wamaka mi büdül pamkolpamakla gidadó, mibü ne klama kal-kal bangón yarilürr, wamaka mi tümün müótüdü kwarilnürü. Ene igósüm, mi Godónkü zagetódakla Godón Samuan küsil tonarre, akó mi Godónkü koke zagetódakla ngaep tonarre, wialómórrón gida murrüdü.

Gida akó Kolae Tonarr

⁷ Da mi ia poko bóktórrre? Ia gida kolae tonarr-püküma? Koke, amkoman kokean! A ka kolae tonarr emzyatórró gidanme. Gida-a bóktanda wagó, “Marü ubi darrü oloman elklazadó babul ki yarilün.” Gida-a ne ini poko koke nóma ki bóktóne, kürü umul babul ki yarile igó, ini ubi kolaea. ⁸ A ene gida bóktan pokodógabi kolae tonarra kwat esenórr ene ubi arüng akyanóm kürüka ngibürr isab elklazadó. Gida ne babul nóma ki yaril, kolae tonarran arüng babulan ki yaril. ⁹ Darrü tonarr, ka gida kalkuma ngyaben

namülnürrü. A ene gida bóktan pokoa nóma tamórr, ka emzyatórró kolae tonarran arüng asi yarilürr akó ka бүдүл ki esena. ¹⁰ Akó ka eserró, ene gida bóktan pokoa, arról ne klama ki sidüde, ma бүдүл sidódürr kürüka. ¹¹ Kolae tonarra kwat sesenórr gida bóktan pokodógabi, kürü ilklió küliónürr, akó gida bóktan pokodógabi kürü бүдүлдү күдódürr. ¹² Da módóga, gida [kolkala], akó ene gida bóktan poko kolkala, dümdüm akó morroala. ¹³ Da ia ene klama, morroal ne klama, бүдүл sidódürr kürüka? Koke, amkoman kokean! Ene wa kolae tonarra бүдүл sidódürr kürüka morroal gidadóma, igósüm ka kolae tonarr emzyatórró wagó, ini kolae tonarra. Ene igósüm, ene gida bóktan poko igó okaka amzazilda igó, kolae tonarr kari kolae kokea.

Nis Arünga Bómkaldamli Mibü Gyagüpitótókdó

¹⁴ Mi umul igósakla wagó, Mosesón gida-a Godón Samudügabi tame. A ka ma tüpan olomla бүбан ubipükü, wamaka ka kolae tonarran [leba zaget olomla]. ¹⁵ Ka amkoman koke apaddóla, ka ne kla tónggapóndóla, zitülkus ka ne klamóm ubi baidóla, ka koke tónggapóndóla. A ka ne kla alzi amaikdóla, ka ene kla tónggapóndóla. ¹⁶ Da zitülkus ka tónggapóndóla, ka ne klamóm ubi koke baidóla, ka abindóla wagó, gida morroala. ¹⁷ Da módóga, ka kólbe myamem koke tónggapóndóla, a kolae tonarra tónggapónda, kürüka ne klama ngyabenda. ¹⁸ Ka umul igósla, darrü morroala koke ngyabenda kürüka; tai müsirrga ainüm: darrü

morroala koke ngyabenda kürü tüpan бүb kugupidü. Ka umul igósla, zitülkus kürü ubi asine tónggapónóm morroal ne klama, a ka gaodó kokela tónggapónóm. ¹⁹ Ka koke tónggapóndóla, ka ne morroal klamóm ubi baidóla. A ka tónggapóndóla, ka ne kolaean klamóm koke ubi baidóla. ²⁰ Da ka ne nóma tónggapono, ka ne klamóm koke ubi baidóla, ka kólbe myamem koke tónggapóndóla. A kolae tonarra tónggapónónda, kürüka ne klama ngyabenda.

²¹ Da módóga, ka asendóla igó klama tómbapónónda blaman tonarr: ka nóma ubi baidóla morroal tónggapónóm, kürü minggüpanandó kolae aini wata asine. ²² Kürü gyagüpitótókdó ka bagürwómdóla Godón gida bóktandó. ²³ A ka igó asendóla, darrü arüng asine kürü бүb kugupidü. Ene arünga ene klampükü bómkalda, ka ne klamóm ubi baidóla kólba gyagüpitótókdó. Akó ene arünga kürü we angrinda, kolae tonarran balngomóldó, kürü бүb kugupidü ne kolae tonarra ngyabenda. ²⁴ Ka wirri müpdümla! Ia kürü nótó [aurdü kümaiike] ini бүbdügab, kürü бүdüldü ne бүba ódódda? ²⁵ Ka Godón eso akyandóla, zitülkus wa kürü aurdü amaikda Yesu Kerrisokama mibü [Lod]!

Da módóga, kürü gyagüpitótókdó ka kólba Godón gidan leba zaget olomla, a kürü tüpan бүb kugupidü ka kolae tonarran leba zaget olomla.

8

Arról Apad Godón Samudüma

¹ Da módóga, errkya kolae tonarrab darrem babula ibünkü, Kerriso Yesuka dabyórrün ni-dipko. ² Zitülkus módóga, arról Samuan arünga kürü* kuri kurruanórr kolae tonarr akó бүдүл, ibü arüngdügabi Kerriso Yesukama. ³ Gida gaodó koke yarilürr mibü [aurdü amanóm] kolae tonarran arüngdügab, zitülkus oya arünga kari-karibóka zao-zao bainürr tüpan бүбанме. A God mibü aurdü semanórr kolae tonarran arüngdügab, wa tóbanan Olom nóma zirrapónórr. Ene Oloman бүб kolae tonarrpükü tüpan бүбзан yarilürr. Wa tóba бүб [gyaur klamzan] nókyenóp kolae tonarr amanóm. Inzan tonarre God tüpan бүбдү kolae tonarr zaz yónürr akó [kolaean darrem] ekyanórr. ⁴ Ene igósüm, mi blamana gidan dümdüm bóktan poko ki mamooan korala, mi, kolae tonarr koke nidi ok aindakla mibiób ngyaben balngomólóm, a Godón Samu nidi ok aindakla mibü ngyaben balngomólóm. ⁵ Ene kolpam, kolae tonarr nidi ok aindako tibiób ngyaben balngomólóm, i tibiób gyagüpitótók tibiób tüpan бүбан ubidü arrbündako. A ene kolpam, Godón Samu nidi ok aindako tibiób ngyaben balngomólóm, i tibiób gyagüpitótók Godón Samuan ubidü arrbündako. ⁶ Darrü oloma tóba gyagüpitótók бүбан ubidü nóma angrinda, wa бүдүл kwatódóma. A darrü oloma tóba gyagüpitótók Godón Samuan ubidü nóma angrinda, wa arról akó paud

* **8:2** kürü: Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó inzan angrirrüna: mibü. Akó ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó inzan angrirrüna: marü.

apadóda. ⁷ Ne oloma tóba gyagüpitótók tüpan büban ubidü nóma angrinda, wa igósidi Godón gódam koke-e. Wa Godón gida koke mamanda. Anda, wa gaodó kokea Godón gida mamanoóm. We zitülkUSDü, wa bÜdül kwatódóma. ⁸ Tüpan büban ubia nibiób balngomólada, i gaodó kokeako Godón bagürwóman ngitanóm.

⁹ A yadi, tüpan büban ubia yabü koke balngomólada, a Godón Samua yabü balngomólada, igó ne amkoman nómade wagó, Godón Samua yabü bÜb kugupidü ngyabenda. Kerrison Samu babul noakama, wa Kerrison koke-e. ¹⁰ Igó ne amkoman nómade wagó, Kerriso yabü bÜb kugupidü ngyabenda, yabü bÜb go bÜdül kwatódómako kolae tonarrabme, a yabü samu go arrólako[†] [dümdüm tonarrabme]. ¹¹ Akó igó ne amkoman nómade wagó, God, Yesun nótó irsümülürr bÜdÜldÜgab, oya Samua yabü bÜb kugupidü ngyabenda, da God, Kerrison nótó irsümülürr bÜdÜldÜgab, sab yabü bÜb ta irsine bÜdÜldÜgab. Wa yabü bÜb arról nÜlirre tóba Samudüma, yabü bÜb kugupidü nótó ngyabenda.

¹² Da módóga, zonaretal, mi wata ngyaben kwarilo Godón Samuan ubi ngarkwatódó, a igó koke, tüpan büban ubi ngarkwatódó. ¹³ Zitülkus módóga, e ne nóma ngyabendakla tüpan büban ubi ngarkwatódó, e sab nurrbarino. A e ne yabiób büban kolae tulmil nóma bÜdÜldÜ

[†] **8:10** yabü samu go arrólako, Grrik bóktanán darrü küp módóga: Godón Samua arról akyanda.

irrbünane Godón Samuan tangbamtindügabi, e arról kwarilo. ¹⁴ Ene amkomana, zitülkus Godón Samua nibiób balngomólda, i Godón olmalako. ¹⁵ E Godón olmalakla, zitülkus God yabü ne Samu nókyenóp, igó samu kokea, yabü nótó gum-guman ngibtanda [leba zaget] kolpamzan. A e ene Samu nóma ipüdarre, wa yabü Godón olmalóm ninóp. Akó ene Samudüma mi górrgandakla wagó, “Ba, kürü Ab!” ¹⁶ Godón Samu akó mibü samu, i nizana igó bóktan karrkukus aindamli wagó, mi Godón olmalakla. ¹⁷ Zitülkus mi oya olmalakla, mi sab igósidi oyakagab blaman elklaza yazebrre. Mi sab ene elklaza yazebrre Kerrisokü, mi amkoman ne azid nóma aeng kwarilo wankü, igósüm mi ta oya [wirri kómal zyón] ipüdörre wankü.

Elna Wirri Kómal Zyón

¹⁸ Ka amkoman gyagüpi tótókdóla wagó, mibü azid aeng ini tonarrdó wata karia, ka wirri kómal zyón nóma ngakandóla, wa sab mibüka ne kla okaka simzazile. ¹⁹ God blaman ne elklaza tómbapónórr, oyakamóm nae amandako ibü okaka azazinüm oya olmal ni-dipko. ²⁰ Zitülkus módóga, ene tómbapórrón elklaza gaodó kokeako tómbapónóm, i ne kla ki tómbapórrre. I gaodó kokeako, igó koke igó tibiób ubi ngarkwatódó, a Godón ubi ngarkwatódó. A [gedlóngóm bain] asine ²¹ wagó, ene tüpdü tómbapórrón elklaza sab yuse abürründügabi, enana errkya ene elklaza amkoman abündako. Olgabi ene tómbapórrón

elklaza sab popa we korale Godón olmalab wirri kómal zyóndü. ²² Ki umul igósakla wagó, ngaendógab kókó errkya blaman tómbapórrón ne elklazako molwal bangóndako akó azid aeng-dako wamaka kola ngaen-gógópan azid nóma apadódo, marrna bain minggüpanan. ²³ Akó wata idi koke, a mi ta inzan, Godón Samu nidi ipüdóp ngaen-gógópan gyaur klamzan, mi molwal bangóndakla moboküpdü, mizan Godkamóm nae amandakla mibü dudu dümdüm aliönüm tóbanan olmalzan. Ene tonarrdó, wa sab mibü büb aurdü semóne nurrbarin-gum. ²⁴ Zitülkus módóga, mi ene klamóm gedlóngóm baidakla we tonarrdógab, God mibü nóma zid tinóp. A mi ne darrü klamóm nóma gedlóngóm bairre, mi ne kla kuri nóserre, mi taiwan koke gedlóngóm bairre ene klamóm. Ia darrü olom asine nótó gedlóngóm baina, wa ne kla asenda? Koke. ²⁵ A mi ne darrü klamóm nóma gedlóngóm bairre, mi asen kúsilan ne klamakla, mi ene kla piküpan akyan kwarilo.

²⁶ Ene dadan ngarkwatódó, Godón Samua mibü tangbamtinda, mi arüng-koke nómadakla samuan ngarkwatódó. Zitülkus módóga, mi umul-kókakla mi larógóm tóre ki bako korala, a Godón Samua wató tóreda mibünkü syóngpükü, bóktan opor-babul. ²⁷ God, nótó asenda mibü moboküpdü ne klame, wa tóba Samuan gyagüpitótókbóka umula. Wa umula wagó, Samua tóreda Godón pamkolpamabkü Godón ubi ngarkwatódó.

²⁸ Akó mi umul igósakla wagó, Godón zage-tanme morroala sab tame blaman klamdógab

ibüнкү, [mobokүpdü ubi] nibiöbe Godkamóm, wa nibiöb ngibaunürr tóba angrirrün bóktan ngarkwatódó. ²⁹ Zitülkus módóga, God ngaen nibiöbbóka kuri umul bainürr,‡ wa ta ngaen amanórr tóba Olmalzan bainüm tóba obzeksyók ngarkwatódó. Ene igósüm, oya Olom sab ngaen olomzan yarile abün zoretalpükü. ³⁰ Akó wa nibiöb ngaen amanórr tóba Olmalzan bainüm, wa ibü ta ngibaunürr. Akó wa nibiöb ngibaunürr, wa ta ibü dümdüm tonarr pamkolpamóm ninóp.§ Akó wa nibiöb dümdüm tonarr pamkolpamóm ninóp, wa ta ibü ngi wirri kwitüm emele akó sab wirri kómal zyón nókyerre.

Godón Mobokүpdü Ubi

³¹ Da mi ia poko bóktórrre inikwata? God ne minkü asi nóma yarile, ia darrü pam gaodóma mibüka bóka bamgünüm? Koke! ³² Anda, God tóbanan olom koke lal yarilürr, a wa ma oya ibü tangdó ingrinürr, oya nidi ki emkólórrre. Wa ene kla tónggapónórr mibü blamanabkü. Wa mibü tóba Olom tókyenóp, da ia wa sab blaman elklaza mibü popa koke tülirre? Ó, wa sab tülirre. ³³ Ia darrü pam sab asi yarile, nótó bóktóne Godka wagó, oya alearrón pamkolpama darrü kolae tónggapónóp? Koke, zitülkus God ene watóke, ibü nótó azebda dümdüm tonarr pamkolpamzan. ³⁴ Ia darrü pam gaodóma

‡ **8:29** umul bainürr, Grrik bóktan oporan darrü күр módóga, yazebórr. § **8:30** God pamkolpam dümdüm tonarr pamkolpamóm baina Yesu Kerrisokama, ibü amkoman bangundүgabi.

ibü zaz ainüm akó Godka bóktanóm wagó, wa ibü kolaean darrem ki nülirre? Koke, zitülkus Kerriso Yesu nurrótókorrr mibünkü. Akó wirrian kla módóga ene klamdógab: God oya irsümülürr arróldó. Akó errkya wa wirri pabodómase Godón tutul tangdó akó Godka tóredase mibünkü. ³⁵ Ia darrü pam gaodóma ó ia darrü kla asine mibü arrgrratóm Kerrison moboküpdü ubidügabi? Koke. Kerrison moboküpdü ubi metat asine mibüka. Ia müp tonarra tótókda ó mibü moboküp müpdümako, ta ia ngibürr kolpama mibü wirri müp alióndako. Ia kua, ta ia mibü mórrkenyórr babulako. Ia mi бүдүл aroat kwatódómakla, ta ia darrü pama mibü akrranóm kaında gazirr turriki. ³⁶ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“Marü ngianme, ngibürr kolpama kibü akr-ranóm kaindako dudu ngürrzan;

i kibü igó ngabkandako wagó, ki [sipzanakla], i nibiób bódabónóm kaindako.”

³⁷ A blaman ini elklaza nóma tómbapóndako, mi ibü memokan [ut-ut baindakla] oyakama, moboküpdü ubi noane mibükamóm. ³⁸⁻³⁹ Ka ini poko igósidi wialómdóla, zitülkus ka amkoman karrkukusi angundóla wagó, darrü kla gaodó kokea mibü arrgrratóm Godón moboküpdü ubidügabi, Kerriso Yesuka ne klame, mibü Lod. Ia mi nurrbarino, ta ia mi arrólakla. Ia [anerru-ako], ta ia kolaesamuako.* Ia errkya ne klama

8:36 Wórr Pebá 44:22 * **8:38-39** kolaesamu, Grrik bóktane ma inzan angrirrüna singüldü pam. Mórrke-mórrke módóga: rulers.

tómbapóndako, ta ia sab ne klama tómbapón kwarile. Ia darrü arüngpükü klama, ia kwitüdü ne klame, ta ia tüp kugupidü ne klame, ta ia darrü tónggapórrón ne klame.

9

God akó Zu Pamkolpam

¹ Zitülkus ka Kerrisoka dabyórrünla, ka amkoman poko bóktandóla; ka koke tizdóla. Kürü gyagüpitótóka, Godón Samua ne kla balngomólda, ene poko karrkukus aında. ²⁻³ Ka igó poko apóndóla, kürü wirri gyaur akó blakónkoke azid asinamli kürü moboküpdü kólba zonaretalabkü. I Zu pamkolpamako, kazańla.* Gaodó ne nóma ki yarile, kürü ubi igósa, God kürü ki kómórre akó ki kürrgrrat Kerrisokagabi ibü zid bainüm. ⁴ I Isrrael pamkolpamako, Godón tóbanan pamkolpam. God ibü bórreanórr olmalzan. God tóba [wirri kómal zyón] okaka imzazilürr ibüka, i [ńgüin-koke bwóbdü] nóma agóltagól kwarilürr. God ibü [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] nülínóp akó tóba gida. I Godón [ótók] kwarilürr tóba [Gyabi Müótüdü] zaġetóde. God ibü [alkamül-koke bóktan] nülínóp. ⁵ Eibrra-am, Aesak, akó Zeikob ibü abalbobatalako. Akó Kerriso pamakanzan tamórr, wa ibükagabi amtómólórróna. Wa Goda akó wa blaman

* **9:2-3** Pol wirri gyaur yarilürr, zitülkus abün Zu pamkolpama Yesun amkoman angun alzizi amaik kwarilürr. Wa ibü zonaretalbéka ngiblian yarilürr, zitülkus ibü abbobat wata darrpan yarilürr, Eibrra-am.

kla balngomólda. Pamkolpama oya metat ki yagürnüm! [Amen].

⁶ Ka wa igó koke bóktandóla igó, God oya alkamül-koke bóktan alkamülürr, wa ne bóktan ekyanórr Eibrra-amón.[†] Ka ini poko wialóma, zitülkus ngibürr Isrraelón[‡] olmalbobatal amkoman Isrrael pamkolpam kokeako, Godón pamkolpam. ⁷ Akó [Eibrra-amón olmalbobataldógab] ngibürr oya amkoman olmalbobatal kokeako. Ene igó ngarkwatódó, God Eibrra-amka bóktanórr wagó, “Wata sab Aesakón olmalbobatal marü olmalbobatalbóka ngiblianórre.”[§] ⁸ Ene bóktanán küp módóga, Eibrra-am ne olmalbobatal nósenóp, ibükagab ngibürr Godón olmal kokeko. Wata ene olmalbobatal, Godón alkamül-koke bóktan ngarkwatódó babótórrón nidipako, God ibü igó ngabkanda wagó, i Eibrra-amón olmalbobatalako. ⁹ Ka ini poko wialóma, zitülkus ene alkamül-koke bóktan módóga: “Ka sab tolkomolo angrirrün ngarkwatódó, akó Serra ugón siman olompükü warile!” Ene olom Aesak yarilürr.

¹⁰ We koke blakóne, a Rrebeka nis olom nis nulngumilürr darrpan abdógab, mibü abbobat Aesak. ¹¹⁻¹² Ini nis olom nisab ngi módógamli,

[†] **9:6** Ene alkamül-koke bóktan módóga, God Eibrra-amón olmalbobatal bles ki nirre. A abün Zu pamkolpama ma koke ipüdóp God ne alkamül-koke bóktan ekyanórr, zitülkus i Yesun alzizi amaik kwarilürr. [‡] **9:6** Isrrael Zeikobón darrü ngi yarilürr. [§] **9:7** Eibrra-amón ngibürr olmal asi kwarilürr, a Godón tóba alkamül-koke bóktan wata Aesakón olmalbobatal-abkü yarilürr. **9:7** Bwób Zitül 21:12 **9:9** Bwób Zitül 18:10, 14

Isao akó Zeikob. Ibü amtómól akó ibü morroal ó kolae tómbapón küsil namülnürri, God ugón Rrebekaka bóktanórr wagó, “Naret sab zoretan tangdó yarile.” Wa ene poko bóktanórr amtyanóm, wa darrü ilianórr a darrü koke, tóba angrirrün bóktan ngarkwatódó. Wa darrü ilianórr ene zitülkUSDü, wa oya nyaunürr, a ma ene zitülkUSDü koke, ene oloman tórrmen tulmilanme. ¹³ Wata Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Zeikobka kürü [moboküpdü ubi] asi yarilürr, a ka Isaon alzizi amaikürrü.”

¹⁴ Da mi ia poko bóktórrre? Ia God dümdüm-koke tonarr tónggapónnda? Koke, amkoman kokean! ¹⁵ Zitülkus módóga, wa Moseska bóktanórr wagó,
 “Kürü gyaur sab oyaka yarile, ka noankamóm ubi baidóla gyaur akyanóm,
 akó ka sab kólba morroal tonarr emtyeno oyaka, ka noankamóm ubi baidóla morroal tonarr amtyanóm.”

¹⁶ Da módóga, God darrü olom koke apadóda ene oloman ubidügabi akó we zitülkUSDü koke, wa arüng bütaninda Godón bagürwóman ngitanóm. A God darrü olom apadóda tóba gyaurdügabi. ¹⁷ Akó Moses wialómórr Godón Wibalómórrón Bóktandó, God oyaka ne poko bóktanórr parrao* azazilüm wagó, “Ka marü

9:13 Malakae 1:2-3 **9:15** BazeB Tonarr 33:19 * **9:17**
 Izipt pamkolpama tibiób king parraobóka ngilianónóp. Moses Isrrael pamkolpam ausüm kain yarilürr Iziptgab, God parraoan moboküp karrkukus yónürr tóba bóktan arrkkrugum. Olgabi parraoan ubi koke yarilürr ibü tótókóm, da God [arüng tonarr] tómbapónórr.

igó ngarkwatódó müngrirrü pamkolpam balngomólóm, kólba arüng okaka amzazilüm marükama akó igósüm pamkolpama sab kürü ngi ayo kwarile dudu tüpdü.”¹⁸ Da módóga, Godón gyaur ibükama, nibióbkamóm ubi baina gyaur akyanóm. Akó wa ibü arrkru-koke kolpamóm byónda, nibióbkamóm ubi baina.

Godón Ngürsil akó Gyaur

¹⁹ Aprrapórr yabükagab darrpana kubó kürüka bóktóne wagó, “Zitülkus God watóke ngibürr kolpamab moboküp nóto karrkukus ninóp tóba bóktan arrkrrugum, wa koke ki bóktóne wagó, i kolae tómbapóndako. Zitülkus módóga, Godón ubia darrü oloma darrü kla tónggapóne, darrü olom babula Godón ubidü bóka bamgünüm.”²⁰ A ma nótokla, pam? Ia marü dümdüm asine Godka tae bamgünüm? Darrü mariti tónggapórrón alongalo klama ene pam, oya nóto tónggapónórr, koke amtinda wagó, “Ia ma kürü inzan iade kónzapóna?”

²¹ Amkoman, mariti alongalo elklaza nóto tómbapónda, oya dümdüm asine nis alongalo kla tónggapónóm darrpan marit kubkubi: darrpan wirri tóre ngürrankü akó darrü popa ngürrankü.

²² Godón dümdüm asine tómbapónóm, wa ne klamóm ubi baina. Oya ubi yarilürr tóba wirri ngürsil okaka amzazilüm akó tóba arüng pupainüm. A wa ma wirri zao-zao pam yarilürr, da ibü büsai koke kolae ninóp, oya wirri ngürsil

nibióbka yarilürr, amarrón nidi kwarilürr kolae bainüm. ²³ Wa wirri zao-zao pam yarilürr tóba ngaru bapón-koke wirrian kómal zyón pupainüm ibüka, oya gyaur nibióbka, ngaen wa nibiób semanórr tóba wirri kómal zyón apadóm.

²⁴ Mi ta ene pamkolpamab aodómakla, midi, God nibiób ngibaunürr tóba pamkolpamóm bainüm. Wa pamkolpam ngibaunürr wata Zu pamkolpamdógab koke, a ta ibükagab, Zu-koke nidipko.

²⁵ Wazan bóktanórr prropet Oseyaka akó enezan wialómórróna *Oseyan* pebadó wagó,

“Ngaen kürü pamkolpam koke nidi kwarilürr, ka sab ibü igó ngibolino wagó, ‘kürü pamkolpam’.

Akó ngaen kürü moboküpdü ubi pamkolpam koke nidi kwarilürr, ka sab ibü igó ngibolino wagó, ‘kürü moboküpdü ubi pamkolpam.’ ”

²⁶ Akó enezan wialómórróna *Oseyan* pebadó wagó,

“Dadan pokodó ibüka bóktanórr wagó, ‘E kürü pamkolpam kokeakla,’
ola ibü sab ngiblrre wagó, ‘arról Godón olmal.’ ”

²⁷ A prropet Aesaya górrgan yarilürr Isrrael pamkolpamabkwata wagó,

“Enana Isrrael pamkolpam ne abün nóma kwarilo, wamaka nóresako malu kabledó, wata sab aüdana bamine, Lod nibiób zid nirre.

²⁸ Zitülkus módóga, wa sab ene tüpan pamkolpam kolae tonarrab darrem nülirre,

büsai-büsai akó metatómpükü, wa ne poko bóktanórr tómbapónóm.”

29 Wata wa inzana, Aesayazan ngaen bóktanórr wagó,

“Wirri Arüing Lod ne olmalbobatal koke nóma ki bingatórr mibükagabi, mibü ki kolae tirre nis wirri basirrzan Sodom akó Gomorra.”†

Isrrael Pamkolpamab Amkoman Bangun-koke

30 Da mi ia pokó bóktórré? Ini pamkolpam, Zu-koke nidipko, kokean nidi bütaninónóp [dümdüm tonarr] kolpamóm bainüm Godón ilküpdü, i ma dümdüm tonarr kolpamóm bainóp tibiób amkoman bangundügabi. 31 A Isrrael pamkolpama, nidi bütanin kwarilürr dümdüm tonarr kolpamóm bainüm, gida mamóande, i gaodó koke kwarilürr dümdüm tonarr kolpamóm bainüm. 32 Koke iade? Zitülkus módóga, i koke bütaninónóp dümdüm tonarr kolpamóm bainüm tibiób amkoman bangundügabi, a wamaka inzana ibü tórrmendógabi. I ene ingülküpdü bodoatnóp, oya ngi módóga, “bodoat ingülküpdü”.‡ 33 Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

9:28 Aesaya 10:22-23 † 9:29 Sodom akó Gomorra pamkolpam kari kolae pamkolpam koke kwarilürr. God ibü nis basirr nis uri kolae nyónürr. 9:29 Bwób Zitül 19:24-25; Aesaya 1:9 ‡ 9:32 bodoat ingülküpdü: Wirri ingülküpdü ne asi nómade kwatódó, darrü oloma tóba ki hodote. Pol igó pokó apónda wagó, Yesun бүдүл кроссдó igó yarilürr, wamaka wirri ingülküpdü, pamkolpam müp ne klama alión yarilürr, zitülkus i amkoman koke yangunóp wagó, ibü [Mesaya] sab emkórré krossdó.

“Tübarrkrru, ka Zaeonóm§ darrü ingülküp*
 angrindóla, pamkolpama sab ne klamdó
 bodoatnórre,
 darrü wirri ingülküp, i sab ne klamdó
 balókle.

Nadü oloma oya amkoman angunda akó oyaka
 ngambangólda, tóba amkoman banguna
 sab enanóm-koke baine.”

10

¹ [Zonaretal], kürü moboküpan ubi akó kürü
 tóre Godka Isrrael pamkolpamabkü igósamli,
 God ibü zid nirre tibiób kolae tonarrdógab.

² Zitülkus módóga, ka igó bóktan karrkukus
 aindóla ibükwata wagó, ibü amkoman kari
 ubi ta kokea Godón bagürwóman ngitanóm. A
 ibü amkoman umul ma babula Godónbóka.

³ I Godón kwatbóka umul koke ipüdóp,
 pamkolpama [dümdüm tonarr] pamkolpamóm
 ia bainüm. Akó i tibióban kwat alótóm kain
 kwarilürr dümdüm tonarr pamkolpamóm
 bainüm gida mamóande. We ngarkwatódó,
 i bangón kwarilürr Godón kwat apadóm.

⁴ Pamkolpama myamem koke gyagüpi ogoble
 dümdüm tonarr pamkolpamóm bainüm
 Mosesón gida mamóandógabi, zitülkus Kerriso
 ene kwat kuri murrausürr dümdüm tonarr
 pamkolpamóm bainüm. We ngarkwatódó, God
 blaman pamkolpam, Kerrison amkoman nidi

§ **9:33** Zaeon podóan ngie. Ene pododó Zerrusalem wirri
 basirr we kwitüm aelórróna. Da Aesaya ibükwata bóktanda,
 Zerrusalem akó Isrrael. * **9:33** ingülküp wa Yesunbóka
 apónda. **9:33** Aesaya 8:14; 28:16

angundako, dümdüm tonarr pamkolpamóm byóna.

God Blaman Pamkolpam Zid Baina, Kerrison Amkoman Nidi Angundako

⁵ Moses enekwata wialómórr, dümdüm tonarr kolpamóm bainüm gida mamóandógabi. Wa wialómórr wagó, “Darrü oloma blaman gida bóktan nóto tómbapóna, wa sab ngyaben yarile wata ini elklaza tómbapóna.” ⁶ A ma dümdüm tonarr olomóm bainüm amkoman bangundügabi, enekwata Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, “Ma mobaka bóktan-gu wagó, ‘Darrü oloma sab wata kasile kwitüdü, God negase.’” (Oya küp módóga: darrü oloma sab wata Kerrison sidüde ama tüpdü.) ⁷ “Akó ma ta bóktan-gu wagó, ‘Darrü oloma sab wata abine ngaru bapón-koke kugupidü*.’” (Oya küp módóga: darrü oloma sab wata Kerrison kwit ine olgabi, büdülpamkolpam negasko.)[†] ⁸ A Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, “Godón bóktan marü minggüpanana, marü taepurrdüma akó marü moboküpdüma.”[‡] Ene Godón bóktan igósa, ki ne bóktan amgoldakla Kerrison amkoman angunankwata. ⁹ Ene bóktan inzana wagó,

10:5 Lebitikus 18:5 **10:6** Duterronomi 30:12 * **10:7** ngaru bapón-koke kugupi, Mórrke-mórrke módóga: abyss. **10:7** Duterronomi 30:13 † **10:7** Pamkolpama ene nis poko koke ki bóktórrre, zitülkus Kerriso kuri tamórr kwitüdügabi mibü zid bainüm akó God oya kuri irsümülürr büdüldügabi. ‡ **10:8** Oya küp módóga: wa popadana Godón bóktan [küp apadóm], ma gaodómla enekwata bóktanóm akó gyagüpi amaiküm. **10:8** Duterronomi 30:14

ma ne nóma bóktano moba taepurri wagó, “Yesu wa [Lode],” akó moboküpdü amkoman angun namulo igó, God oya irsümülürr бүдүлдүgab, marü sab zid mine. ¹⁰ Zitülkus módóga, tóba moboküpi nadü oloma Yesun amkoman yangune, da God oya igósidi dümdüm tonarr olomóm ine. Akó tóba taepurri nadü oloma bóktóne igó, Yesu wa Lode, da God oya igósidi zid ine. ¹¹ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Nadü oloma oya amkoman angunda akó ngambangólda, tóba amkoman banguna sab enanóm-koke baine.” ¹² Zitülkus módóga, God blaman darrpan ngarkwatódó ngabkanda, Zu pamkolpam akó Zu-koke nidipko. Ene Lod Yesu blamanab Lode, akó wa ibü tangbamtinda gaildi, oya nidi atodako tibiób tangbamtinüm. ¹³ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Blamana Lodón ngi nidi ngiliandako tibiób tangbamtinüm, ibü sab zid nirre.”

¹⁴ Apprapórr darrü pama bóktanda wagó, “I gaodó kokeako Lod Yesun atom tibiób tangbamtinüm, i oya amkoman koke nóma angundako. Akó i gaodó kokeako oya amkoman angunüm, i oyakwata koke nóma barrkrrurr. Akó i gaodó kokeako oyakwata arrkrrum, darrü pam babul nómade ibüka bóktan amgolóm oyakwata. ¹⁵ Akó pam gaodó kokeako bóktan amgolóm oyakwata, God ibü koke nóma zirrnápónóp.” A God pam ta zirrnápónóp morroal bóktan amgolóm, Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Kari kómal kokea ibü

wapór durukwóm arrkrrudi, morroal bóktan nidi ódóddako!”

¹⁶ A wata ngibürr Isrrael pamkolpama [Morroal Bóktan] ipüdóp. Prropet Aesaya gyaurpükü bóktanórr wagó, “Lod, ki ne bóktan bündrat kwarilnürü, ia nótó kuri amkoman yangune?”

¹⁷ Da módóga, pamkolpama Kerrison amkoman angundako, zitülkus i bóktan arrkrrudako oyakwata. Akó pamkolpama bóktan arrkrrudako, zitülkus pama ene bóktan amgoldako Kerrisonkwata.

¹⁸ A ka ma we bamtindóla kagó, “Ia ene amkoman, i ene bóktan koke barrkrrurr?” Koke, i ta ene bóktan barrkrrurr! Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“Pamkolpama ibü bómgóll barrkrrurr dudu ini tüpdü,

akó pamkolpama ibü bóktan opor barrkrrurr aibwóbdüma ini tüpdü.”§

¹⁹ Ka akó bamtindóla, “Ia Isrrael pamkolpama bóktanán küp koke ipüdórrre?” I ta ipüdórrre! Zu-koke nidipko bóktanán [küp apadóddako], da Zu pamkolpama i ta bóktanán küp ki ipüdórrre. Ngaen-gógópan, Moses wialómórr God ne poko bóktanórr wagó,

10:15 Aesaya 52:7 **10:16** Aesaya 53:1 § **10:18** Ini wórrdü [Deibid] pülpülankwata akó blaman ne elkazako pülpüdü ibükwata ato yarilürr, i Godónkwata ia-ia okaka amzazildako wagó, wa wirriana. Da Pol ini poko wialómórr amtyanóm wagó, wimurra blaman bwóbdüzan okaka amzazildako igó, God asine, dadan ngarkwatódó, bwób-bwób pamkolpama Godón bóktan ayonónóp. **10:18** Wórr Peba 19:4

“Ka sab darrü kla tónggaponno yabü gyagüp koliae akrranom ibübókamde, Zu-koke nidipko, e nibióbkwata gyagüpi tótókdakla wagó, i bwób-koke pamkolpamako; akó yabü ka sab ngürsilan ngintinünümo ibükwata, Zu-koke nidipko, e nibióbkwata gyagüpi tótókdakla wagó, i gonggoako.”

²⁰ Da solkwat prropet Aesaya Godón bóktan gumkoke wialómórr ibükwata, Zu-koke nidipko, wagó,

“I sab kürübóka umul bairre, enana i kürü koke amkündako; ka sab kólba okaka túbino ibüka, kürükwata koke nidi bamtindako.”

²¹ A Isrrael pamkolpamabkwata wa wialómórr, God ne poko bóktanórr ibükwata, wagó, “Dudu ngürrzan ka kólba tang nis nüdratnórró kólba minggüpanandó amarrum igó pamkolpam, kürü bóktan koke nidi arrkrru kwarilürr akó kürüka nidi bóka bamgün kwarilürr.”

11

Tóba Gyaurdügabi God Ngibürr Isrrael Pamkolpam Koke Alzizi Amanórr

¹ Da módóga, ka bamtindóla kagó, “Ia God tóba pamkolpam alzizi amanórr?” Da ka kubó bóktan yalkomolo kagó, “Koke, amkoman kokean!” Zitülkus módóga, ka wa küób Isrrael pamla, Eibrra-amón bobat, Benzaminün zitüldügab. ² God tóba pamkolpam koke

alzizi amanórr, ngaen nibiób ilianórr. Ia e umul-kókakla Godón Wialómórrón Bóktana ne poko bóktanda Ilaezankwata? Wa murkurr bóktan yarilürr Godka Isrrael pamkolpamabkwata. ³ Wa igó bóktanórr wagó, “Lod, marü prropet бүдүлүмүкү kuri ekrrörre akó marü [alta] kuri ilgütörre. Wata arróla kótó kuri bamina, da i kürü amkalóm kaindako.” ⁴ A God bóktan ia yalkomólórr? God oyaka igó bóktan yalkomólórr wagó, “Ka 7,000 pam amorranda kólbankü, obae god Ba-alónkü wakósingül koke nidi nümngünóp oya [ótókóm].” ⁵ Da errkya ta inzana, aüdana bamine Zu pamkolpamdógab, God nibiób ilianórr tóba [gail tonarrdógab], Kerison amkoman angun pamkolpamóm bainüm. ⁶ Zitülkus God ibü ilianórr tóba gail tonarrdógab, wa ibü igósidi koke ilianórr tibiób tórrmendógab. God ne ibü nóma ki ilianórr tibiób tórrmendógab, oya gail tonarr amkoman gail tonarr koke ki yaril.

⁷ Da módóga, Isrrael pamkolpama ene zidbain koke ipüdóp, i ne kla amkün koralórr arünpükü. Wata ene aüdana God nibiób ilianórr, idi ipüdóp. Barreab moboküp God karrkukus ninóp ibü arrkrugum. ⁸ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “God ibü ut nüminóp samuan ngarkwatódó.

Wa ibü ilküküp murrnausóp, i gaodó koke iade korale asenóm,
akó wa ibü güblang murrnausóp, i gaodó koke iade korale arrkrum.

Ngaendógab akó errkya ta inzanako.”

⁹ Akó [Deibid] igó wialómórr *Wórr Pebadó* wagó, “Ibü ne alongalo tórewóm ki yarile, wamaka wapia apidü barümórre akó dia didü bórrgótórre.

I we klamdó bodoat ki korale akó i [kolaean darrem] ki ipadnórre.

¹⁰ Ibü ilküküp murrbausürrün ki korale, i gaodó koke iade korale asenóm, akó ibü wirri müp nülinünümke, ibü muórra metat iade barrngürre.”

¹¹ Ka akó igó poko bamtindóla kagó, “Isrrael pamkolpama nóma bodoatnóp, ia i metatómpükü balókórr?” Da ka kubó bóktan igó yalkomolo kagó, “Koke, amkoman kokean!” A tibiób kolae tonarrabme (Kerriso alzizi amaiknóp), zidbaina kuri tamórr ibüka, Zu-koke nidipko, igósüm Isrrael pamkolpam sab gyagüp kolaea ekrróne. ¹² Isrrael pamkolpamab kolae tonarrabme, God ngibürr pamkolpam ini tüpdü mórrelwóm nókyenóp samuan ngarkwatódó. Akó i bamrükürrün* nóma koralórr Godón gail tonarrdó, God mórrelwóm nókyenóp ibü, Zu-koke nidipko. We ngarkwatódó, gyagüpi amanikam, God sab amkoman wirri mórrelwóm ia nülrre, dudu Isrrael pamkolpama Kerrison amkoman nóma angun korale!

Zu-koke Nidipko, Ibü Zidbain

11:8 Duterronomi 29:4; Aesaya 29:10 **11:10** Wórr Peba 69:22, 23 * **11:12** bamrükürrün wa ibübóka apónda, nibiób [ngarkwat-koke arról] babula, a ma sab [metat bólmyan urdü] nidi ogobe.

13 Errkyadan ka yabüka wialómdóla, Zu-koke nidipakla. Ka [apostolóla], God noan zirrsapónórr ibüka, Zu-koke nidipko. Ka olgabi gyagüpi tótókdóla, God kürü ne zaget kókyanórr kari ta kokea. 14 Ene igósüm, gyagüp kolaea sab kólba kantrri pamkolpam ekrróne akó olgabi ka sab aüd zid ninünümo. 15 Zitülkus God ibü alzizi amanórr, wa ini tüpan pamkolpam nóma gómdamal nangunóp. Da módóga, e ia gyagüpi tótókdakla sab ia yarile, God ibü nóma yazebe? Ene wata inzan yarile, wamaka бүдүл pamkolpama barsindako arróldó! 16 Ngaengógópan plaoa poko ne Godón nóma ekyeno, da dudu plaoa kubkub igósidi ta Godóne; nugup simkүн ne Godón nóma ekyeno, tiz ta Godónko.†

17 God abün Isrrael pamkolpam alzizi amanórr, wamaka tizan nümгүнóp [olib] nugupдүgab didiburrdü. Akó yadi, Zu-koke nidipakla, God nibiób yazebórr, e inzanakla, nurr olib nugup gubzan, atarrón nidipako ene olib nugupдү didiburrdü, ene amgürrün tizab pabodó. Da errkya God yabü ta bles ainda, wa Isrrael pamkolpamab abalbobatalzan bles ninóp, wamaka tiza dódórr baidako ene móeganme, nugup simкүндүgabi ne klama tótókda. 18 E ikub bagürgu, gyagüpi tótókde e wirrianakla ene amgürrün tizдүgabi. Yabü ubi ikub bagürüm ne nóma yarile, e ngakónam, tiza simкүн koke amoanda, a simкүna tiz wató amoanda. Dadanzan, God yabü bles ainda ene

† **11:16** Ini bóktanán күp módóga: Zitülkus God Zu pamkolpamab abalbobatal yazebórr, igósidi ibü olmalbobatal ta Godón pamkolpamako.

klamdógabi, e Isrrael pamkolpamdógab ne kla ipüdarre. Inzan kokea, God ibü bles ainda ene klamdógabi, i yabükagab ne kla ipüdóp. ¹⁹ Aprrapórr yabükagab darrpana kubó bóktóne wagó, “Ene tiz amgünóp, igósüm ka ki akyarrón namüla ibü pabodó.” ²⁰ Ene amkomana. A God ibü ma alzizi amanórr, zitülkus i Kerrison amkoman koke angun koralórr, da wa marü müpadórr, zitülkus ma Kerrison amkoman angundóla. Ma gyagüpi tótókgu wagó, ma morroalanla ibükagabi, a ma gum-gum namulo Godka. ²¹ Zitülkus módóga, zitülkus God Isrrael pamkolpam amalórr, amkoman tizzan nidi koralórr, wa sab yabü ta koke nódlóngórrre. ²² Da módóga, Godón morroal tonarr akó oya gyaur-koke tonarr ngakanke. Wa gyaur-kokea ibüka, nidi balókórr, a wa ma marü morroal tonarre ngakanda, ma ne metat oya morroal tonarrdó nóma ngambangól namulo. Ma koke ne nóma ngambangól namulo, sab marü mütüle. ²³ Akó Isrrael pamkolpama ne kak nóma nómtyerre tibiób amkoman-koke bangundü, God akó ibü sab atüne i ngaen ne koralórr, zitülkus wa gaodóma ibü akó atanóm. ²⁴ Ma tizzanla, God ne kla itülürr ene nurr olib nugupdügab. God marü wató damyónürr morroal olib nugupdü, didiburrdü ne klame, enana pama ene kla metat koke tónggapóndako. Isrrael pamkolpam simbagólórrón tizzanako ene didiburrdü olib nugupdügab. We ngarkwatódó, Godón wata amkoman popadana akó ibü atanóm ama tibióban olib nugupdü!

Godón Gyaur Blaman Pamkolpamdó, Isrrael Pamkolpamdó Ta Inzan

²⁵ Zonaretal, Zu-koke nidipakla, kürü ubia e umul bainane Godón kwindü anikürrün bóktanankwata,[‡] igósüm e koke gyagüpi tótók koralo wagó, e [wirri gyagüpitótók] kolpamakla. Ene kwindü anikürrün bóktan módóga: God dokyanan Isrrael pamkolpamab moboküp karrkukus ninóp tóba bóktan arrkrrugum, a metatómpükü koke, wata kókó blaman Zu-koke nidipko, God nibiób ilianórr, i sab Kerrison amkoman angun pamkolpamóm nóma bairre.

²⁶ Da inzande dudu Isrrael Müót sab zid airrün yarile, Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“Pamkolpam [aurdü sab nótó amóne], wa sab Zaeongabi§ tame.

Wa blaman Godkamóm ubi-koke tulmil sab ugón nümtirre Zeikobón olmalbobataldógab.*

²⁷ Akó ini sab kürü [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] yarile ibüka, ibü kolae tonarr amtyónóm.”

²⁸ I Morroal Bóktan Kerrisonkwata alzizi amaikdako, da God ibü inzan bangónnda, wa-maka i oyaka bóka bamgündako. Wa ibü enezan bangónnda yabiób tangbamtinüm, Zu-koke nidipakla. A zitülkus wa ibü ilianórr,

[‡] **11:25** kwindü anikürrün bóktan, Mórrke-mórrke módóga: mystery. § **11:26** Zaeon: Ma müsirrga ain bóktan 9:33 ngakanke.

* **11:26** Zeikobón olmalbobatal Isrrael pamkolpamako. Polón ngayaben tonarrdó darrü ngi módóga, Zu pamkolpam. **11:27** Aesaya 59:20, 21; 27:9; Zerremaea 31:33,

oya [moboküpdü ubi] go ibüka asine, ibü abal-bobatalabme. ²⁹ Zitülkus módóga, God ne [gyaur kla] aliónda, wa koke salkomóle akó wa pamkolpam nóma ngibaunda tóba pamkolpamóm bainüm, wa tóba gyagüpitótók koke yalünge. ³⁰ Yadi, Zu-koke nidipakla, e ngaen Godón bóktan koke arrkrru kwarilnürü, a ini tonarrdó e Godón gyaur kuri ipüdarre, zitülkus Isrrael pamkolpama Godón bóktan koke arrkrru kwarilür. ³¹ Ene inzana, i ta Godón bóktan koke arrkrrudako ini tonarrdó, igósidi God sab ibüka ta gyaur iade yarile ini tonarrdó,† tóba gyaurdügabi yabüka. ³² Da módóga, God blaman pamkolpam, Zu akó Zu-koke nidipako, ibü kuri elóke tóba bóktan arrkrrugum, wamaka i tümün müótüdümako, igósüm wa ibüka gyaur yarile.

Godón Agür Wórr

³³ Ó, amkoman, Godón mórrel tonarr akó wirri umul akó [wirri gyagüpitótók] ngarkwat-kokeako! Darrü olom gaodó kokea umul apadóm, God ne bóktan ingrinür! Akó darrü olom gaodó kokea oya tórrmen tulmil amzy-atóm! ³⁴ Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“Lodón gyagüpitótókbóka umul ia nótóke?

Ó, oya ia nótó ikik akrranda?”

³⁵ “Ia Godón darrü kla nótó ekyanórr, God darrem ne kla ki yalkomóle?”

† **11:31** Ini dómdóm bóktan opor ini tonarrdó babula ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pebadó. **11:34** Aesaya 40:13 **11:35** Zob 41:11

³⁶ Darrü pam babulana, zitülkus God blaman elklaza wató tómbapónórr, wa blaman elklaza ngabkanda tóba arüngdügab, akó blaman elk-laza wegako oya ngi kwit amngyelóm. Pamkol-pama Godón ngi wirri kwitüm ki emngyelnórre metat-metat! Amen.

12

Godón Ubi Ngarkwatódó Ngyaben

¹ Da módóga, zonaretal, ka yabü arüngi byaldóla Godón gyaurdügabi, yabiób бүb Godón ilinam [urdü amsel larzan]. Yabü бүb wata arról inzan kwarile, [kolkal ó tibi-tibi amarrón Godónkü], wata Godón ubi ngarkwatódó. Ene dümdüm kwata oya [ótókóm]. ² E ini tüpan pamkolpamab tonarr tikó azebgu, a God ma yabü gyagüpitótók metat küsil ki nyónünüm, igósüm yabü tórrmen tulmil küsilzan ainüm. Da e sab gaodó koralo amzyatóm Godón ubi laróga - Godón bagürwóman ngitanóm, morroal akó [dudu kómal] ne elklazako.

God Amkoman Bangun Pamkolpam Gaodó Ninóp Darrpan-darrpan Zaget Tómbapónóm

³ Zitülkus God tóba [gail tonarr] kürü kókyanórr [apostolóm] bainüm, ka yabü darrpan-darrpan igó poko byaldóla. Wagó, ma igó gyagüpi tótókgu igó, ma wirrianla we klandógab, ma amkoman nótókla. A ma wata dümdüm gyagüpi tótók namulo mobakwata, igó ngarkwatódó, marü God ne amkoman bangun ngarkwat mókyanórr. ⁴ Zitülkus módóga, mibü darrpan-darrpanab бүb wata darrpan

büba, a ene büban abün poko asiko akó ene blaman pokoab tibiób zaget asiko. ⁵ Ene dadan ngarkwatódó, mi darrpan bübakla, enana mi abünakla, zitülkus mi blaman Kerrisoka dabýórrünakla. Akó blamana wata zaget kwarile tibiób darrpan-darrpan tangbamtinüm. ⁶ Akó God mibü blaman gaodó tinóp darrpan-darrpan zaget tómbapónóm tóba gail tonarr ngarkwatódó, wa mibü ne gail tonarr tókyenóp. Wa darrü olom ne gaodó nóma ine [prropetzan bóktanóm], wa ene kla ki tónggapón tóba amkoman bangun ngarkwatódó. ⁷ Akó God darrü olom ne gaodó nóma ine pamkolpam tangbamtinüm, wa ki tangbamtin yarilün. Akó God darrü olom ne gaodó nóma ine Godón bóktan umul bainüm, wa ki umul bain yarilün. ⁸ Akó God darrü olom ne gaodó nóma ine ngibürr amkoman bangun pamkolpam arüng bütanóm, wa ibü ki arüng bütan yarilün. Akó God darrü olom ne gaodó nóma ine gailüm, wa amkoman moboküpi ki gail yarilün. Akó God darrü olom ne gaodó nóma ine pamkolpam balngomólóm, wa wirri arüangi ki balngomól yarilün. Akó God darrü olom ne gaodó nóma ine gyaur amtyanóm, wa ki tónggapón bagürwómpükü.

Yesun Amkoman Angun Pamkolpama Ia Tulumili Ki Ngyabenórre

⁹ Yabü [moboküpdü ubi] ngibürr pamkolpamdó amkoman ki yarilün. Alzizi amaik kolae ne klame, zürük emoa morroal ne klame. ¹⁰ Yabü moboküpdü ubi yabiób darrpan-darrpandó inzan ki yarilün yabü moboküpdü

ubizane yabiób zonaretaldó. Yabü wirri ubi ki yarilün yabiób darrpan-darrpan morroal bangónóm yabióbkagab. ¹¹ Yabü zógósa koke ki yazebnórre, a e ma wata wirri arüngi zaget kwarilo Lodónkü yabiób dudu moboküpi. ¹² E wata bagürwóm kwarilo, zitülkus e [gedlóngóm baidakla] God sab ne kla tómbapóne. E wata karrkukus bórrang kwarilo müp tonarrdó. E wata metat tóre kwarilo piküp bain-gu. ¹³ E wata gail kwarilo Godón pamkolpamdó, ibü elklaza babul nómadako. E wata tómbapórrón kwarilo mogob pam yabiób müótüdü arrbünüm.

¹⁴ E wata Godón imtinam ibü bles ainüm, yabü nidi wirri müp alióndako. Godón imtinam ibü bles ainüm, a ibü amórróm koke. ¹⁵ Bagürwóm kwarilün usakü, nidi bagürwómdako, yón gyaur kwarilün usakü, nidi yón gyaurdako. ¹⁶ E ne klamóm ubi baidakla yabióbankü, e wata dadanzan ubi bain kwarilo yabiób darrpan-darrpandó. E igó gyagüpi tótókgu igó, e wirrian ngi kolpamakla ngibürrdügab. A e wata ubi bain kwarilo kari ngi kolpam gómdamal ban-gunüm.* E igó gyagüpi tótókgu wagó, e [wirri gyagüpitótók] kolpamakla.

¹⁷ Darrü oloma kolae nóma tónggapóna yabüka, e sab darrem kolae tónggapón-gu oyaka. A gyagüpitótók ipüdam ene kla tónggapónóm, dümdüm ne klame blaman pamkolpamab ilküpdü. ¹⁸ Gaodó ne nómada yabükama, e wata paudi ngyaben

* **12:16** Grrik bóktanán darrü küp módóga: e wata ubi bain kwarilo kari ngi paman zaget tómbapónóm.

kwarilo blaman pamkolpampükü. 19 Kürü moboküpdü gómdamal, darrü oloma kolae nóma tónggapóna yabüka, e ugón darrem alkomólgu. A God sab darrem wató ki yalkomól tóba wirri ngürsildügab, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó, “Lod bóktanda wagó, ‘Ene kolae bain dümdüm wata kürüne; ka sab darrem yalkomolo.’ ” 20 Darrem alkomólgu, a e ma ini kla tónggapónam Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó, “Marü gódam-koke nótóke, wa ne alom nómada, ma oya alo ekya;

wa ne naem nómada, nae ekya anónóm.

Zitülkus módóga, ma ne ene kla nóma tómbapón namulo, wa büód ipüde.”†

21 Kolaea yabü [ut-ut koke ki ninünüm], a e wata kolae ut-ut yónane morroal tórrmene.

13

Mi Ini Tüpan Singüldü Pamab Tangdó Koralo

1 Blaman pamkolpam wata ibü tangdó ki korale, ibü bwóban wirri ngi pam nidipko. Zitülkus módóga, God ibü wató arüng nókyenóp ngibürr pamkolpam balngomólóm. Akó ene wirri ngi pam errkya nidi balngomóldako, God ibü wató irrbünürr. 2 Da módóga, wirri ngi pamdó nótó bóka bamgünda, wa ibüka bóka bamgünda God nibiób irrbünürr. Akó inzan nidi bóka bamgündako, i tibióbka Godón zaz

12:19 Duterronomi 32:35 † 12:20 wa büód ipüde, Grik bóktane ma inzan angrirrúna: ma urpükü ur birró oya singüldü irrbuno. 12:20 Ikik Bókrran Bóktan 25:21-22

bain ódóddako. ³ Morroal nidi tómbapóndako, ibüka darrü gum babula singüldü pamdó. A kolae nidi tómbapóndako, ibüka gum asine singüldü pamdó. Ia marü ubia marüka gum babul yarile singüldü pamdó? Da ma wata morroal tómbapón namulo. Olgabi i sab marü magürnórre. ⁴ Zitülkus módóga, God ibü ini zaget wató nülinóp marü ngyaben morroal ainüm. A ma ne kolae nóma tómbapolo, ma gum namulo, zitülkus ibü dümdüm akó arüng asinamli marü [kolaean darrem] akyanóm. God ibü ini zaget nülinóp akó i kolaean darrem akyandako ibü, kolae nidi tómbapóndako. I enezan tómbapóndako, i Godón wirri ngürsil pupo aindako. ⁵ Da módóga, e wirri ngi pamab tangdó kwarilo. Ene wata igósidi koke, Godón ngürsilanme, a akó igósidi, zitülkus auma büb kugupidü e umulakla wagó, ene dümdüma ene kla tónggapónóm. ⁶ Ene dadan zitülkusdü, e taks mani alióndakla, zitülkus wirri ngi pama metat arüangi zagetódako yabünkü, God ibü ne zaget nülinóp. ⁷ Ibü blaman nülinam, e ibü ne kla ki nülinane ene zagetankü, i ne zaget tómbapóndako yabünkü. Taks mani kolpama ne kla arrbündako darrpan-darrpana, nülinam ibü, e nibiób ki nülinane. Elklazab taks mani nülinam ibü, e nibiób ki nülinane. E ibü wata [morroal bangón] koralo, e nibiób morroal ki nangónane. Ibü wirri ngi nómelam, e wirri ngi nibiób ki nómelórre.

Mibü [Moboküpdü Ubi] Mibiób Darrpan-darrpandó Ki Kwarilün akó Mi Tómbapón Ki Kwarila Dümdüm Ne Klamko

8 E darrü kla nóma ipüdane, e büsai yalkomólane, igósüm yabü dedi babul kwarile. Wata darrpan dedi asi ki yarilün: yabü moboküpdü ubi darrpan-darrpandó. Zitülkus módóga, nadü oloman moboküpdü ubi ngibürr pamkolpamdóma, wa Godón dudu gida mamanda. 9 Ngibürr Godón gida bóktan poko módógako: Ma kol ó pam gómólgu; ma darrü olom бүдүлүмпүкү amkalgu; ma gómólgu; marü ubi darrü oloman elklazadó babul ki yarilün. Akó ngibürr gida bóktan poko asiko. Blaman ini gida bóktan poko ini darrpan gida bóktan pooka kumarümda wagó, “Marü moboküpdü ubi moba minggüpanandó ne olome* inzan ki yarilün, marü moboküpdü ubi mobakazane.” 10 Marü moboküpdü ubi asi nómade marü minggüpanandó ne olome, ma oyaka kolae koke tónggaponó. We ngarkwatódó, moboküpdü ubi nadü olomane ngibürr pamkolpamdó, wa Godón dudu gida mamanda.

11 Ene kla tónggapónam, zitülkus e umulakla mi nadü tonarrdó ngyabendakla. E umulakla wagó, ene abüs küp kuri semrróne e wata tübarsino utüdügab samuan ngarkwatódó akó umul-umul kwarilo e ia ngyabendakla. Zitülkus módóga, ene tonarr minggüpanana Yesu mibü sab nóma zid tirre ini tüpan kolaedógabi. Mi Yesun amkoman angun pamkol-

* **13:9** minggüpanandó ne olome wa blaman pamkolpambóka apónda, ma nibiób amorrandóla. **13:9** BazeB Tonarr 20:13-15, 17; Duterronomi 5:17-19, 21; Lebitikus 19:18

pamóm nóma bainóp, ene zidbain tonarr ugón minggüpanan koke yarilürr. ¹² Irrüba blakón bwóbdü tótókdase, akó wa, ngürr ma mamka. Da mi piküp baidakla mi ne kolae tómbapóndakla tümün kwatódó, ama dümdüm elklaza tómbapónóm bairre. Mi zangórrre [satanipükü] gazirrüm, wamaka Rrom gazirr pama tóba gazirr elklaza püti baina gazirrüm. ¹³ Zitülkus mi pamkolpamakla, ngürr zyóndü nidi ngyabendakla, mibü tórrmen tulmil wata dümdüm kwarile. Mi koke kwób bazen kwarilo ngyepam anónóm akó mi koke gorrgorr bain kwarilo. Mi ngibürr kolpampükü koke ut kwarilo, mibü kol ó morwal koke nidipako, akó büódan tulmil koke tómbapón kwarilo mibiób bübi. Mi koke ongyal kwarilo akó gyagüp kolaea mibü koke akrran kwarile. ¹⁴ A e wata yabiób bübdü Lod Yesu Kerrison mórrkenyórrzan batenane. Akó gyagüpi tótókgu kwat alótóm ene elklaza tómbapónóm yabü tüpan bübab ubi ne klamdómako.

14

Mi Mibiób Darrpan-darrpan Koke Ki Zaz Bain Korala

¹ E wata ibü azeb kwarilo, gyagüpi nidi tótókdako wagó, God ibü koke ok baina atang-atang elklaza tómbapónóm. E usakü darrem-darrem bóka bangün-gu. ² Darrü amkoman bangun paman gyagüpitótók igósa, wa taia blaman kla alom. A darrü paman gyagüpitótók igósa, God oya koke ok ainda alóng kla alónggum, da wa wata didiburr alo kla

aloda. ³ Blaman alo kla nótó aloda, wa ene pam inzan koke ngakan yarile wagó, wa wata karia, alóng kla koke nótó alóngda. Akó alóng kla koke nótó alóngda, wa ene pam koke zaz ine, blaman alo kla nótó aloda, zitülkus God oya kuri ipüde. ⁴ Marü dümdüm babula darrü paman zaget pam zaz ainüm! Tóbanan wirri pama oya sab zaz ine wagó, wa morroal zaget pama ó koke. Alóng kla nótó alóngda, Lod oya sab zaz ine wagó, wa morroal zaget pam yarilürr, enana wa alóng kla alóngda, zitülkus Lod gaodóma oya tangamtinüm morroal zaget tómbapónóm tóbankü.

⁵ Darrü pama gyagüpi tótókda wagó, darrü ngürr wirriana ngibürr ngürrdügabi Godón [ótókóm]. Darrü pama gyagüpi tótókda wagó, blaman ngürr wata dapelako Godón ótókóm. Darrpan-darrpana wata amkoman karrkukusi yangune tóba gyagüpitótókdógabi, dümdüm laróga oyaka. ⁶ Gyagüpi nótó tótókda igó, darrü ngürr wirriana ngibürr ngürrdügabi Godón ótókóm, wa ene ngürrdü oya ótókda Lodón ngi kwit ainüm. Alóng kla nótó alóngda, wa alóngda Lodón ngi kwit ainüm, zitülkus wa Godón eso akyanda. Akó alóng kla koke nótó alóngda, wa koke alóngda Lodón ngi kwit ainüm akó wa Godón eso akyanda wa ne alo kla aloda. ⁷ Zitülkus módóga, mibü aodó darrü olom babula wata tóbanankü nótó ngyabenda akó darrü olom babula wata tóbanankü nótó nurrótókda. ⁸ Mi nóma ngyabendakla, mi Lodónkü ngyabendakla. Akó mi nóma nurrbarindakla, mi Lodónkü nurrbarindakla. Da

módóga, mi nóma ngyabendakla ó mi nóma nurrbarindakla, mi Lodónakla. ⁹ Kerriso ene zitülkUSDü nurrótókórr akó türsümülürr arróldó ibü Lodóm bainüm, бүдүл nidipako akó arról nidipako. ¹⁰ Da mató, alóng kla koke nótó alóngdóla, ia ma moba zonaret larógóm zaz aindóla? Akó mató, blaman alo kla nótó alodóla, ia ma moba zonaret larógóm ngakandóla wagó, wa wata karia? Ma inzan tónggapón-gu, zitülkus mi blamana sab Godón obzek kwata bórrongo, igósüm wa sab mibü zaz tirre. ¹¹ Zitülkus módóga, Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

“Lod bóktanda wagó, ‘Amkomana, ka arrólóla.

Akó enezan ta amkomana, kürü obzek kwata sab blaman pamkolpama wakósingül nümgürre,

akó blamana sab igó bóktórrre wagó, ka Godla.’ ”

¹² Da módóga, mi sab blamana mibióbkwata pupo bain kwarilo Godka, mi ne elklaza tómbapón kwarilnürü.

Mi Darrü Kla Koke Ki Tónggapón Kwarila, Mibü Zonaret Sab Ne Klama Kolae Tonarrdó Idüde

¹³ Da módóga, mi mibiób darrpan-darrpan myamem koke zaz bain koralo. A e gyagüpitótók ipüdam darrü kla tónggapón-gum, yabü zonaret ne klama kolae kwat emtyene ó kolae tonarrdó idüde.* ¹⁴ Zitülkus

14:10 2 Korrint 5:10 **14:11** Aesaya 45:23 * **14:13** Grik bóktane ma inzan angrirrüna: bodoat kla ó di angrin-gu.

ka Lod Yesuka dabyórrünla, ka amkoman karrkukusi angundóla wagó, darrü alo kla babula tómanpükü Godón ilküpdü. A nadü oloma gyagüpi tótókda wagó, darrü alo kla tómanpüküma, da módóga, ene kla ta tómanpüküma oyaka. ¹⁵ Marü zonaret müpdü ne nómade ene alo klamanme, ma ne kla alodóla, marü tórrmen tulmil myamem kokeako [moboküpdü ubi] ngarkwatódó. Ma alo kla nóma alodóla akó olgabi wa ta ene kla aloda, enana ene alo kla tómanpüküma oyankü, ma oya kolae aindóla samuan ngarkwatódó. Ma ene kla tónggapón-gu, zitülkus Kerriso ta oyankü nurrótókórr. ¹⁶ Ma darrü kla nóma tónggapóndóla, ma ne klambóka gyagüpi tótókdóla wa taia, a ngibürr pamkolpama kolae poko bóktandako enekwata, da ene morroal kokea. Da ma ene kla tónggapón-gu. ¹⁷ Zitülkus módóga, alo ó anón gida-a mibü koke tangbamtindamli Godón Kingzan Balngomóldó nyabenóm. A God mibü nyaben nóma balngomólda, mi [dümdüm tonarr], moboküpdü paud, akó bagürwómpükü nyaben kwarilo Godón Samuan tangbamtindügabi. ¹⁸ Nadü oloma inzan zagetóda Kerrisonkü, wa Godón bagürwóman ngitanda akó pamkolpama oyakwata bóktandako wagó, wa morroal pama. ¹⁹ Da módóga, mi wirri arüng ipadnórre ene kla tómbapónóm, paud ne tórrmen tulmila ódóddako akó wirri arüng ipadnórre mibiób darrpan-darrpanab amkoman bangun dódórr ainüm. ²⁰ E algatgu God ne zaget tónggapónda darrü amkoman bangun paman nyabendó,

zitülkus yabü ubia darrü kla alóngóm, wa ne klamankwata gyagüpi tótókda wagó, ene kla tómanpüküma. Blaman alo kla [kolkalako] Godón ilküpdü. A ene kle-klea pama atang-atang alo kla nóma aloda ama olgabi darrü pama oyakagab tikó ipüde, enana wa gyagüpi tótókda wagó, wa ene alo kla koke ki elo-e. ²¹ Ene morroala, alóng kla alónggum ó waen anón-gum ó darrü kla tónggapón-gum, ene klama ne marü zonaret kolae tonarrdó nóma idüde. ²² Ma nadü klamóm gyagüpi tótókdóla ini elklazabkwata, ene wata matóka akó God. Bagürwóm watóke, tóba koke nótó zaz baina ene klamanme, wa ne klamankwata gyagüpi tótókda wagó, wa taia. ²³ Nadü pama ninis gyagüpi tótókda, oya kuri zaz yónürr wa ne nóma aloda, zitülkus wa aloda enana wa umulkóka igó, ene taia ene kla alom. Akó darrü oloma darrü kla nóma tónggapónnda, enana wa umulkóka igó, ene taia ene kla tónggapónóm, wa kolae tonarr kuri tónggapóne.

15

Mi Ngibürr Amkoman Bangun Pamkolpam Bagürwóman Ngibtan Kwarilo, A Mibiób Koke

¹ Mi zürük nidipakla samuan ngarkwatódó,* wata ibü tangbamtin kwarilo ibü müp† amarum, zürük koke nidipako samuan ngark-

* **15:1** zürük nidipakla samuan ngarkwatódó, ene bóktanán küp módóga: gyagüpi nidi tótókdakla mibü zitülkus babula atang-atang gida bóktan poko mamóanom. Ma sapta 14 ngakanke. † **15:1** müpko: Ibü müp módógako, ene ngibürr gida bóktan poko mamóande.

watódó. Mi mibiób bagürwóman koke ngibtan kwarilo. ² Mi mibiób minggüpanan ne olome bagürwóman ngitan kwarilo, oya morroalóm, oya amkoman bangun dódórr ainüm. ³ Zitülkus módóga, Kerriso tóba koke bagürwóman ngibtan yarilürr. A Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,

“Pamkolpama marü, God, nóma kle-kle ayal koralórr, i kürü ta kle-kle ayal koralórr.”‡

⁴ Ka yabüka wialómdóla enekwata, ne poko wialómórróna Godón Wibalómórrón Bóktandó, zitülkus ngaen blaman ne wibalómórrón poko, wibalómórrón kwarilürr mibü umul bainüm. Godón Wibalómórrón Bóktana mibü tangbamtinda karrkukus bórrangóm müp tonarrdó akó wa mibü arüng bütanda, igósüm mi metat Godka [gedlóngóm bairre] mibü aliönüm wa ne [alkamül-koke bóktan] tókyenóp.

⁵ God mibü ene wató tangbamtinda karrkukus bórrangóm akó mibü arüng bütanda. Ka tóredóla, wa yabü gaodó ki ninünüm darpan gyagüpitótóke ngyabenóm, Kerriso Yesun ngyaben ngarkwatódó. ⁶ Ene igósüm, e darpan moboküpi akó darpan uliti Godón ngi wirri kwitüm emngyerre, mibü [Lod] Yesu Kerriso, oya God ó Ab nótóke.

Zu-koke Nidipko, I Ta Godón Agürdako

⁷ Da módóga, e wata blaman azeb kwarilo yabü aodó nidipko, Kerrisozan yabü yazebórr. Ene igósüm, pamkolpama sab Godón ngi wirri

‡ **15:3** [Deibid] ini poko ngaen wialómórr, a Pol ini poko aini wialómórr Kerrisonkwata. **15:3** Wórr Peba 69:9

kwitüm emngyerre. ⁸ Zitülkus módóga, ka yabü byaldóla, Kerriso Zu pamkolpamab[§] za-get pamzan tamórr ibü amtyanóm, God blaman kla tómbapónnda wa ne poko bóktanórr tómbapónóm. Akó wa enezan tamórr küppükü ainüm, God ne alkamül-koke bóktan nülinóp ibü abalbobatal. ⁹ Akó ene igósüm, Zu-koke nidipko Godón ngi wirri kwitüm emngyerre oya gyaurdügabi, Deibid enezan wialómórr tóba *Wórr Pebadó* ene [Kerrisonkwata] wagó,
 “We zitülkusdü, ka marü magüro ibü aodó, Zu-koke nidipko.

Ka wórr ato-o marü agürüm.”

¹⁰ Akó Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda, Moses ngaen ne poko bóktanórr wagó,

“E bagürwóm kwarilünke, Zu-koke nidipakla, Godón pamkolpampükü.”

¹¹ Akó Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

“Lodón yagürlamke, e blaman Zu-koke nidipakla,

akó wórr angyalólamke oya agürüm, e blaman bwób-bwób pamkolpam nidipakla.”

¹² Da akó Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda, Aesaya ngaen ne poko bóktanórr wagó,

“Zesi, Deibidün ab, oya bobata sab tame,

§ 15:8 Zu pamkolpam, Grrik bóktane inzan angrirrúna: nibiób [gyabi sopae singgalgórrónako]. 15:9 2 Samuel 22:50; Wórr Peba 18:49 15:10 Duterronomi 32:43 15:11 Wórr Peba 117:1

wa sab blaman bwób-bwób pamkolpam balngomólóm tame;
Zu-koke nidipko, i sab oyaka gedlóngóm bairre tibiób zid bainüm.”

¹³ God mibü zitülkus akyanda gedlóngóm bainüm. Ka tóredóla, wa yabü wirri bagürwóm akó moboküpdü paud nókyerre, ezan oyaka ngambangóldakla. Ene igósüm, Godón Samua yabü sab arüng nókyerre metat gedlóngóm bainüm.

Pol Wialómórr Tóba Zagetankwata Ibünkü, Zu-koke Nidipko

¹⁴ Kürü [zonaretal], ka amkoman karrkukusi angundóla, e morroal tonarre gwarrarrónakla, e karibóka umul-kókakla, akó e gaodómakla yabiób darrpan-darrpan dümdüm bütanóm.

¹⁵ Ka yabüka gum-koke kuri wialómórró ngibürr ene elklazabkwata yabü ki ngambangól, ene [gail tonarranme], God kürü ne kla kókyanórr. ¹⁶ Wa kürü gail tonarr kókyanórr zaget tónggapónóm Kerriso Yesunkü ibü aodó, Zu-koke nidipko. Ka [prristzan] zagetdóla, Godón Morroal Bóktan Kerrisonkwata amgolde, igósüm Godón Samua Zu-koke nidipko, ibü sab [kolkal nirre akó tibi-tibi amóne Godónkü]. Inzan kwata i [gyaur klamómzan] bairre, God ne kla yazebe bagürwómpükü. ¹⁷ We ngarkwatódó, kürü zitülkus asine ikub bagürüm kólba zagetankwata Godka, zitülkus ka Kerriso Yesuka dabyórrünla. ¹⁸ Ka ngibürr pamab zagetankwata koke bótkono. Ka wata

ene zagetankwata bóktano, Kerriso ne kla tómbapónórr kúrukama, Zu-koke nidipko ibü balngomólóm Godón bóktan arrkrrum kúrü bóktan akó tórrmendógabi. ¹⁹ Ene arüngpükü tórrmen módógako, [wirri tulmil] Godón arüng pupainüm akó [asen-koke tórrmen]. Godón Samua kúrü arüng kókyanórr ene elklaza tómbapónóm. Olgabi ka kólba zaget kuri elakórró, Morroal Bóktan Kerrisonkwata amgolde, Zerrusalem wirri basirrdügabi kókó Ilirikum bwób amrran. ²⁰ Ka metat arüngi bütanin namülnürrü Morroal Bóktan amgolóm ene bwóbdü pamkolpama koke ne arrkrruóp Kerrisonbóka. Da ene igósüm, ka koke zaget namülnürrü ene bwóbdü, darrü pama zaget ne bókyanórr, wamaka darrü pama müót aelda ene talkum kwitüdü, darrü pama ne kla alangórr. ²¹ A kúrü ubi yarilürr ene bwóbdü tótókóm pamkolpama Kerrisonkwata arrkrrum küsil nidi kwarilürr, Godón Wialómórrón Bóktana enezan bóktanda wagó,
 “Koke nibióbka adrratórr, i sab oya eserre,
 akó koke nidi barrkrrurr, i sab bóktan
 [küp ipüdórrre].”

Polón Bókam Bagósórrón Bóktan Rrom Wirri Basirrdü Tótókóm

²² Zitülkus ka zaget namülnürrü, pamkolpama ne bwóbdü arrkrrum küsil nidi kwarilürr, barre tonarr ene klama kúrü arrmat yarilürr yabüka tótókgum. ²³ A errkya ka kólba zaget kuri elakóna ini bwóbdüma, akó abün pailüm kókó errkya kúrü wirri ubi

yarilürr yabüka tótókóm. ²⁴ We zitülkusdü, ka gedlóngóm baidóla yabüka tótókóm, ka sab nóma wamo darrü kantrridü, ngi Spein.* Ka gedlóngóm baidóla yabü basenóm, ka sab Rrom wirri basirrdüma nóma agóltagól namulo akó yabüka ngibürr tonarr amanóm barnginwómpükü. Ene kakóm, ka gedlóngóm baidóla, e kürü tangkamtinane ngibürr elklaza-e kólba agóltagólóm Spein kantrridü. ²⁵ A ngaensingül ka ma Zerrusalem igósüm tótókóm kaidóla Godón pamkolpam ola tangbamtinüm. ²⁶ Zitülkus módóga, Yesun amkoman angun pamkolpama Masedonia akó Akaya prrobinsdü bagürwóm koralórr ngibürr mani dakainüm elklaza-koke pamkolpamabkü, Godón pamkolpamab aodó nidipko Zerrusalemóm. ²⁷ I bagürwóm koralórr ene kla tónggapónóm, akó anda, i ki tónggapórre, wamaka ibü dedi asine ene Zu pamkolpamdó Zerrusalemóm. Zitülkus Morroal Bóktana ibüka tamórr Zu pamkolpamdógabi, God ibü bles ainda samuan ngarkwatódó, Zu-koke nidipko. We zitülkusdü, ibü dedi asine Zu pamkolpamdó, ibü tangbamtinüm mani alióndi. ²⁸ Da ka ene kla tónggapono akó blaman ene dakairrün mani ibü tangdó ingrino. Ene kakóm, ka Zerrusalemgabi bupudo ama Spein kantrridü akó yabü basenóm kwat-kwat. ²⁹ Ka umulóla wagó, ka sab nóma tamo yabüka, Kerriso ugón sab mibü dudu bles tirre.†
³⁰ Zonaretal, ka yabü arüngi byaldóla

* **15:24** Spein kantrri Yurrop kugupidüma. † **15:29** Grik bóktanán darrü küp módóga: Kerriso ugón sab yabü dudu bles nirre kürükama.

kankü tóre bakom Godka amkoman moboküpi kürünkü. Ini kla tónggapónam mibü Lod Yesu Kerrisonme akó yabü [moboküpdü ubianme] kürüka, Godón Samua ne moboküpdü ubi nókyenóp yabü. ³¹ Tóre bakolam wagó, God sab kürü aurdü kümaiike Zu pamkolpamdógabi Zudia prrobinsdü, Yesun bóktan nidi alzizi amaikdako. Akó tóre bakolam wagó, Godón pamkolpama Zerrusalemóm sab ene mani, ka ne kla imarruo ibüka, bagürwómpükü ki ipódnóm. ³² Tóre bakolam, igósüm ka sab yabüka tamo bagürwómpükü, Godón ubi ne nóma yarile, akó ka sab küsil arüng ipudo, ka yabüka nóma ngyabeno bagürwómpükü. ³³ Ka tóredóla, God, moboküpdü paud nótó gailda, yabü blamandó ki yarilün. Amen.

16

Dómdóm Alakón Bóktan

Polón Morroal Yawal Bóktan Pamkolpamdó

¹ Kürü ubia e umul koralo mibü morroal bólbótbóka ngi Pibi.* Wa darrü sos tangbamtin kolo Senkrria wirri basirrdü. ² E oya upadnane Lodón ngidü, Godón pamkolpamazan ki upudórre. Akó oya tangzwamtilamke oya babul ne klamko, zitülkus wa abün pamkolpam tangnamtinóp, akó kürü ta inzan.

* **16:1** Pibi aprrapórr ini peba mórrag sidódürr Polkagabi ama amkoman bangun pamkolpamdó Rrom wirri basirrdü.

³ Kürü morroal yawal bóktan nókyenamke Prrisila akó Akwila[†], kankü zagetódako Kerriso Yesunkü. ⁴ Darrpan ngürr i kürü zid kyórri, enana i umul namülnürri pamkolpama ibü aprrapórr ki nómkerre büdülümpükü. Ka ibü eso akyandóla. Wata kólbean koke, a blaman sos pamkolpama, Zu-koke nidipko, ta inzan. ⁵ Kürü morroal yawal bóktan ta nókyenamke ene sos pamkolpam ibü müótüdü nidi kwób bazendako.

Kürü morroal yawal bóktan kürü moboküpdü gódam Epenetusón ekyenamke, ngaen-gógópan olom nóto yarilürr Kerrison amkoman angunüm Eisia[‡] prrobinsdü. ⁶ Kürü morroal yawal bóktan Merrin okyenamke, wirri arüngi nóto zaget warilürr yabüncü. ⁷ Kürü morroal yawal bóktan nókyenamke, Andrronikus akó Zunia,[§] Zu pam nisamli kasanla. I tümün müótüdü namülnürri kankü. Ibü ngi wirria apostolab* aodó akó i ngaen-gógópan Yesun mamooan pam nisüm bairri, ka ma solkwat.

⁸ Kürü morroal yawal bóktan Ampliatusün ekyenamke, kürü moboküpdü gódam nótoke, zitülkü ki nizan Lodónamli. ⁹ Kürü morroal yawal bóktan Urrbanusün ekyenamke, kinkü nóto zagetóda Kerrisonkü, akó kürü moboküpdü

[†] **16:3** Akwila akó Prrisila müórkwógi namülnürri (Apostolab Tórrmen 18:2). [‡] **16:5** Polón tonarrdó, Eisia darrü prrobins yarilürr, Rrom kinga ne bwób alngomól yarilürr. Errkya ene poko Tórrki kantrridü pooka, Eisia Maenorr kugupidü. [§] **16:7** Zunia aprrapórr Andrronikusün kol warilürr. ^{*} **16:7** apostol: Ini pokodó, Pol ibübóka koke apónda, ene 12 [apostol]. A wa ma ibü blamanbóka apónda, nibiób zirrapónóp [Morroal Bóktan] büdrratóm.

gódam Stakisün. ¹⁰ Kürü morroal yawal bóktan Apelesón ekyenamke, tóba Kerrison amkoman angundügab koke nóto aupürr müp tonarrdó. Kürü morroal yawal bóktan nókyenamke Aristobulusün müót kolpamdó. ¹¹ Kürü morroal yawal bóktan Errodionün ekyenamke, Zu pam nótoke, kazanla. Kürü morroal yawal bóktan nókyenamke Narrsisusün müót kolpam, Lodón amkoman nidi angundako.

¹² Kürü morroal yawal bóktan nókyenamke ini kol nis Trripaena akó Trriposa, arüngi nidi zagetódamli mibü Lodónkü. Kürü morroal yawal bóktan kürü moboküpdü gódam Perrsisün okyenamke, wirri arüngi nóto zagetódo mibü Lodónkü. ¹³ Kürü morroal yawal bóktan Rrupusün† ekyenamke, morroal Lodón mamooan pam nótoke, akó ta oya aip. Wa kürü tóbanan olomzan ngakan warilürr. ¹⁴ Kürü morroal yawal bóktan ibü nókyenamke, Asinkritus, Pligon, Órrmis, Patrobas, Errmas, akó blaman zonaretal usakü nidi kwób bazendako Godón [ótókóm]. ¹⁵ Kürü morroal yawal bóktan ibü nókyenamke, Pilologus akó Zulia, Nerreus akó tóba óp bólbót, akó Olimpás, akó blaman Godón pamkolpam usakü nidi kwób bazendako Godón ótokóm. ¹⁶ Kürü morroal yawal bóktan nókyenamke yabiób darrpan-darrpandó akó morroal moboküpi baprükamke. Blaman Kerrison sos pamkolpama morroal yawal bóktan zirrbapóndako yabüka.

† **16:13** Rrupus aprrapórr Saemonón siman olom yarilürr. Saemon Saerrin wirri basirr olom yarilürr. (Mak 15:21)

Dómdóm Ikik Bókrran Bóktan

¹⁷ Zonaretal, ka yabü arüngi byaldóla, umul-umul kwarilün ibükagabi, kle-kle poko nidi umul baidako. Olgabi pamkolpama tibiób bürrgrratódako kopo-kopodó. Akó i yabü kolaekwat amtyandako tibiób umulbain bóktane. Ene umulbain bóktana bóka bamgünda, e ngaen ne umulbain bóktan ipüdarre. Ibü kórzyelamke. ¹⁸ Zitülkus módóga, inzan pamkolpama mibü Lod Kerrisonkü koke zagetódako, a i wata igósüm zagetódako, tibiób büban ubi mamóanom. I mis ikikdako akó i pamkolpam bagürdako obae moboküpi. Inzan kwata, i ibü gyagüpitótók ilklió bülióndako, koke nidi amzyatódako wagó, ene pama ibü ilklió bülióndako. ¹⁹ Blaman pamkolpam umulako e Lodón bóktan arrkrrudakla, da ka igósidi bagürwómpükümla yabüka. A kürü ubia e [wirri gyagüpitótókpükü] koralo morroal kla tónggapónóm, akó e kórzyón koralo kolaean kla tónggapón-gum. ²⁰ Da ilklió bülión pam kórzyón koralónke. Da kari pokoa God sab satani yabü wapór odó zaze amgüne. Inzan kwata God yabü sab paud nókyerre.

Ki tóredakla, mibü Lod Yesun [gail tonarr] yenkü asi ki yarilün.

²¹ Timoti, kankü nóto zagetóda, tóba morroal yawal bóktan zirrapóna yabüka, akó Lusius, Zason, akó Sosipaterr, Zu pam nidipko kazanla, i ta tibiób morroal yawal bóktan zirrapóndako.

²² Kótó, Terrtius, ini peba nóto wialómdóla

Polón ngidü,‡ ka kólba morroal yawal bóktan zirrapóndóla yabüka, Lodka dabyórrün nidipko kazaŋla.

²³ Gayus tóba morroal yawal bóktan zirrapónda yabüka. Kürü wató küngrinürr tóba müótüdü. Wa ta blaman sos pamkolpam ok baina tóba müótüdü kwób bazenóm Godón ótókóm. Errastus, Korrint wirri basirran mani nóto ngabkanda, akó mibü zonaret Kwarrtus, i ta tibiób morroal yawal bóktan zirrapóndamli yabüka.§

Dómdóm Tóre Godón Agürüm

²⁵ Mi Godón ngi wirri kwitüm ki emngyelnórre! Wa gaodóma yabü arüng akyanóm samuan ngarkwatódó, [Morroal Bóktan] ngarkwatódó ka ne Bóktan amgoldóla Yesu Kerrisonkwata. Ini Morroal Bóktan ene kwindü anikürrün bóktana, anikürrün ne poko yarilürr ngaen bwób zitüldügabi, a errkya ma pulkaka airrüna. ²⁶ [Ngarkwatoke arról] God ene kwindü anikürrün bóktan kuri pupo syónürr akó wa arüng bóktan ekyanórr ene kla umul-umulan ngitanóm blaman pamkolpamdó prropetab pepadógabi. Ene igósüm, blaman bwób-bwób pamkolpama sab oya amkoman angun kwarile akó oya bóktan arrkrrunórre. ²⁷ God wata darrpan akó wirri

‡ **16:22** Pol ini peba mórrag tüób koke wialómórr. Wa tóba bóktan darrü pam ekyanórr wialómóm. § **16:23** Ngibürr Grrik bóktane tange wibalómórrón pepadó, atang opor 24 asine wagó, “Ki tóredakla, Lod Yesu Kerrison gail tonarr yabü blamandó asi ki yarilün. Amen.” **16:23** Apostolab Tórrmen 19:29; 1 Korrint 1:14; 2 Timoti 4:20

gyagüpitótók Goda. Mi Godón ngi wirri kwitüm
ki emngyelnórre Yesu Kerrisokama metat-metat!
Amen.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-02-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 22 Feb 2023

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614